

NƏRİMAN NƏRİMANOF

Fai 29542a

NADIR 3AH

3-47

Fai
29542^{1/2}

AZƏRNƏ3R

Baql—1927

NƏRİMAN NƏRİMANOF

Fai 29542^a

1930/230

NADIR 3AH

(4 məclis və 7 pərdəli drama)

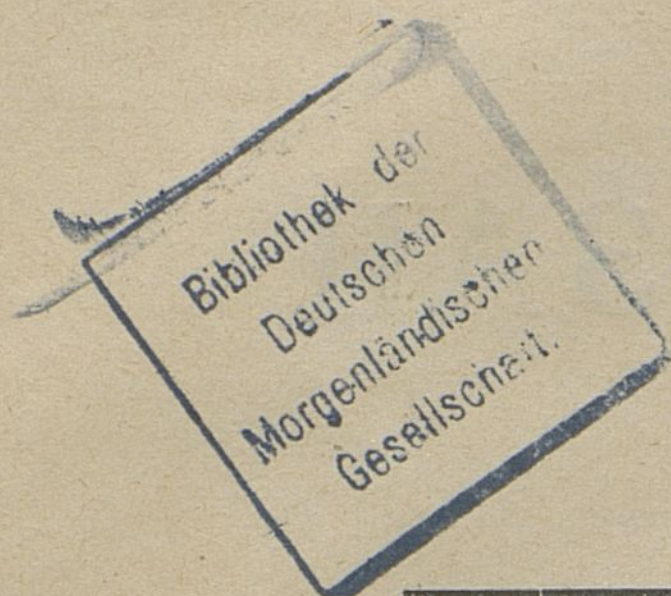
Fai 29542^a

AZƏRNƏ3R

Baqı—1927

Baz mətbyat mudurliqi № 1047

tirazi 3,000

Azərnəzrin II - mətbə'əsi Baqı,—1927

Kasim İsmailof quçəsi № 2

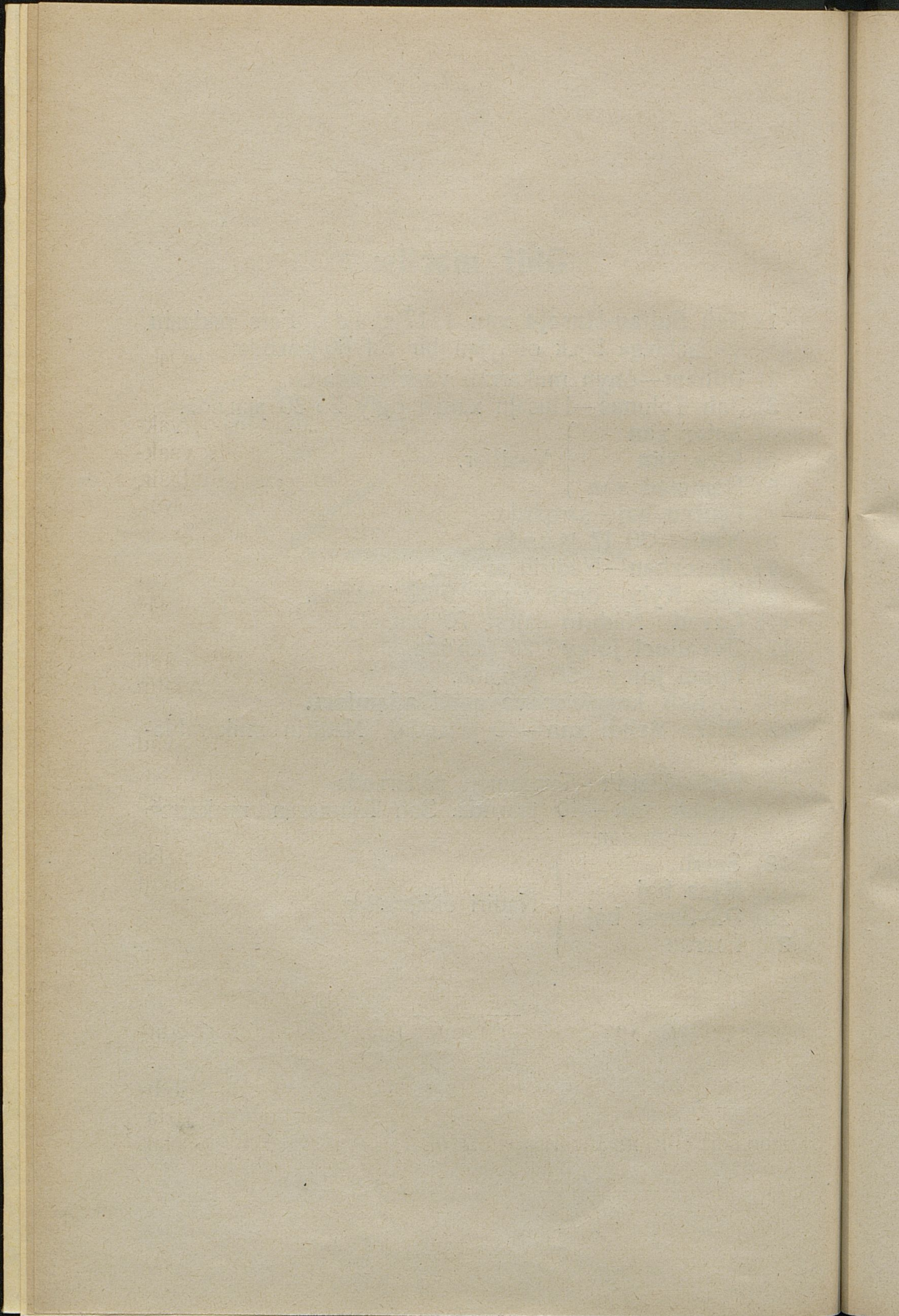

Əhli məclis:

- 1) **Zah Sultan-Husəjn xan** 1717-ci ildə, Fars padşahlı padşahlığa lajlk olmyjan bir zat 60 jəzında.
- 2) **Ədhəm**—onyn mukərrəb vəzirlərindən.
- 3) **Zah Təhmas**—Husəjn xanın ogly 25-30 jəzında.
- 4) **Səfər xan**
- 5) **Riza xan**
- 6) **Məmməd xan** } Vəzirlər,
- 7) **Qırcu bəj**—sərqərdə.
- 8) **Nadir**—30-47 jəzında.
- 9) **Qulcahan**—Nadirin arvadı.
- 10) **Riza Kyly**—onyn ogly 15-20 jəzında.
- 11) **Cavad** Nadirin dajıslı 70 jəzında.
- 12) **Əvvəlinci jölçy**—20 jəzında.
- 13) **İqinci jölçy**—50 jəzında.
- 14) **Jaraklı kaçaklar və qənd adamları.**
- 15) **Mirzə Mehdi xan**—40 jəzında, Nadirin mukərrəblərindən.
- 16) **Elçi—Sistan**—Turqəmən paltarında.
- 17) **Hejdər xan**—40 jəzında. Zah Tahmaslın mukərrəb vəzirlərindən.
- 18) **Salah**
- 19) **Mysa bəj**
- 20) **Əli-Əzrəf bəj**
- 21) **Fərraz** } Nadiri öldürənlər.

Əvvəlinci məclis.

Vake olır İsfahan zəhərində, 1717-ci ildə, Hüsejn xanın otağı: kapıda iqi fərraz, xanın taxtı.

Ədhəm xan—Tamam uç saatdır qəzlujurəm, by vakte dəq hələ cavab vermir. Qim bilir jadır, ja balaca yzaklar ilə ojnyjyr. Amma dəvlətin izləri qetdiqcə çətinləzir, nə etməli (fiqrə qedir) (kapı açılır Hüsejn xan jan otagdan daxil olır).

Zah Hüsejn xan —(Taxtda əjləzib) Xejr ola Ədhəm?

Ədhəm xan—Xejrdir, kibleji—aləm!

Zah Hüsejn xan—Bəs nə əcəb belə tezdən qəlibsən?

Ədhəm xan—Kibleji—aləm sag olsyn! Bir neçə qun byndan mukəddəm xəbər qəlibdir qi, Qurdilər dəvlətin uzunə ag olyb, Cavad xanı və fərrazları öldurublər,..

Zah Hüsejn xan—Cavad xanı? (fiqrə qedir), Cavad xan qərəqdir çokdan ələ idi, çunqu onyn zərərdən savaj dəvlətə heç bir xejri jox idi, təjcunu vaktında jıgə bilmirdi və jıgənda da min dava ilə.

Ədhəm xan—Kibleji—aləm! təjcu vaktında jıgəlsa da, jıgəmasa da dəvlətin halına bir o kədər təfavut etmir?

Hüsejn xan—Necə qi etmir?

Ədhəm—Mahalların xanları, xəzinəyə ancak cuzvu bir zey verib, kalanını özləri sərf edirlər.

Hüsejn xan—Duzunmurəm, necə özlərinə sərf edirlər.

Ədhəm—Kibleji—aləm! kədimdən kajda by uzrə olyb-dyr: xanlar dəvlətdən mahalları icarə edib təjcunu özlərinə sərf edirlər; ancak dəvlətə bir cuzvu icarə pyly verirlər.

Husejn xan — (Fiqirə qədir) Bəs belə... imdi nə etməli?

Ədhəm—Mən özüm də bilmirəm.

Husejn xan—Ədhəm! İbtidadan mənim əvvəlinci vəzirim olyb, padşahlıqlı hər ixtijarlı sənə muhəvvəl etmişəm. İmdi necə qi məsləhət qəursən elə də edər-sən (dyryr qətməyə).

Ədhəm—Kibleji—aləm! Dogrydyr dövlətin hər ixtijarlı by vaktə dəq mənim əlimdə olybdyr, amma dogrysy by halda təq bacarmak mumqun dejil.

Husejn xan—Byrada nə çətin bir iz vardır? Qurd-lər nə millətdir qi bizim dövlətə zərər jetirə? Bəs juz sərbaz qəndərsən hamıslınlı kolları bağlı qətirərlər.

Ədhəm— Kibleji—aləm, by izin çətinliji m...m...

Husejn xan— (kojmyjyr sözunü kyrtasın) Jaxıl, qəndər məsləhət nəçün kalan vəzirlər də qəlsinlər (qədir)

Ədhəm— (Husejn xanı kapıya dəq oturur və ondan sonra kapıda dyran fərrazə dejir) Qət by saat Cəfər xanı, Riza zanı, və Məmməd xanı dəvət et kibleji—aləmin huzuryna.

Fərraz—Bəçəzm!

Ədhəm— (təq) Fiqirim daglıkdır (başlı əlilə dytyr), hər çə fiqir edirəm bir zey çıxmır. Dejirəm Qurdilər dövlətin uzunə ag olyblar, dejir zərər joxdyr, bez juz sərbaz qəndər hamıslınlı kolları bağlı qətirsinlər. Bəh, bəh, Qurd tajfasından xəbəri joxdyr. Bez juz jox qi, min közyn da qəndərsəm onların əhdəsindən qələ bilməzlər. Byndan savaj bez juz sərbazlı haradan cəm' edim? By saat hazırda heç iqi juz də joxdyr (fiqirə qədir). Hələ gejrə izlərdən xəbəri joxdyr; bir neçə qun byndan mukəddəm xəbər qəlibdir qi, Əzbəjlər və Əfkan davaja hazırlazırlar, by xəbərləri məndən savajlı heç qəs bilmir və deməq də olmaz (fiqirə qədir).

Qurcu bəj—(Tez içəri daxil olır). Ədhəm xan, dogrydyrmy dejirlər Badqybə, Zəqi, Zirvan, Dərbənd, Ləzoqilərə tabe olyblar.

Ədhəm—(Javıka qəlib) Sys! Sən hardan bildin?

Qurcu bej—Qagız almışam.

Ədhəm—Jalandır, inanma, belə zey ola bilməz.

Qırcu bej— (Qağlız çlkardıb verir) Hər qah inanınırlırlı byjyryn by qağlız.

Ədhəm—(Qağlız okyjb cırlı) By xəbərin dogry olmaqlı əlbətdə təhkik etməq lazım qəlir... ol sebəbəhəli-hazırda by barada qımsəyə səjləməməq məsləhətdir. (Qırcu bejə dikkətlə bakır).

Qırcu bəj— Ədhəm xan! (acıklı) dogrydyr kyllıgym sizə tabə' olmagı tələb edir, fəkət dovlətə xıjanət edə bilmərəm. Xydahafız! (təz çlxır).

Ədhəm— (fiqirə qedir) By jaxzı izə oxsamlı, Qırcudə bəj xəbəri padzaha jetirə bilmijəcəqdir və jetirsədə zah məni kojyb onyn səzunə inanmajacakdır. Amma.. amma korxym byradadır qı Təhmas-Mirzəyə by xəbəri səjlər çunqu onynla çox dostdyr. Ah... Təhmas olmasa idi, imdi padzahlıqlı almızdım ələ... (bir az fiqirdənsənra Xejir, by fiqirlər hələ kalsın.. jaxzı... m...m... Ləzqilərin hərəqətləri mənə mə'lym idi, amma... (fiqirdə iqən javaz—javaz əqləzir)

Təhmas - Ədhəm xan! nə olybdyr? fiqirə qedib-siniz?

Ədhəm—(Birdən ajaga dyryb) Heç! kiblə-ji—aləmi qəz-lujurəm.

Təhmas — (tərəfə) Kibləji - aləmi qəzlujur! (rizxənd) İziniz çoxmy vacıbdır.

Ədhəm— Xejir, kiblə-ji—aləm xahlz edibdir qı, by qun dovlətin izlərinə dajır məsləhət olynsyn.

Təhmas - Dowlətin izləri! Dowlətin nə izi olacakdır. Dowlətdə məjər bir zey kalıbdırımı qı, məsləhət də olynsyn?

Ədhəm—Allaha zuqur nə olybdyr qı?

Təhmas - Ax Ədhəm xan! nə dejim...bağlılıqlı, by vaktə dəq atamın sizə olan məhəbbəti məni də vadar edirdi, qı sizə lazım olan hurməti edim... hər çənd mənim jəkinimdir qı atamdan sonra dovlər mənim ixtıjarılma qeçəcəqdir, bynynla belə by vaktə dəq dovlətin izlərinə karlızımlırdım, və by baredə sizinlə syal cavabım olmyjybdyr...

fəkət, imdi bir neçə əhvalatlar məni vadar edir sizden syal edim: dövlətin abad olmagından ötru nə edibsiniz? izlər nə jerdədir?

Ədhəm — Vəliəhd sag olsun! Mən ömrümü babanızn kyllıgynda sərf etmişəm, necə ola bilir qi bir zey etmişəm. Hər iz öz kajdası ilə qedir, qun—dən—qun vətənimiz və millətimiz tərəkkidə..

Təhmas --- Bəli, qərunur izlərdən baxəbərsiniz...

Ədhəm — Necə ola bilir qi, mənim xəbərim olmasın!

Təhmas — Qurdlərin əməli sizə mə'lymdyrmy?

Ədhəm — Bəli:

Təhmas — Bəs bəlanı rəf' etməq üçün fiqiriniz nədir?

Ədhəm — By qun məsləhət hamən məsələ barəsindədir.

Təhmas — By iz iqi ajdır cəmi' İrana mə'lymdyr, siz ancak imdi məsləhət edirsiniz... (başını bylyjr). Qurdlər dövlətin uzunə ag olyblar, əzləri üçün mustəkil haqim tiqiblər, amma siz imdi məsləhətə jıgılırsınız! təəccub edirəm!

Ədhəm — Nə üçün təəccub edirsiniz? Allaha zuqur nə olybdyr? Bir quun ərzində bez juz kozyn ilə onları saqit etməq mümqudur.

Təhmas — Ha! ha! ha! (qulur). Bez juz kozyn! Bynları haradan jıgacaksınız? və dytalm jıgdınız, bez juz adam vəhzi Qurdlərə nə edə biləcəqlər? by kalsın, bəs Ləzqilərə çaranız nədir?

Ədhəm — Ləzqilər! Ləzqilər çoxdan xamyz olyblar; onların tərəfindən bizim üçün korxy joxdyr.

Təhmas — Bəs qərunur təzə xəbəri ezitmijibsiniz?

Ədhəm — (tərəfə) Qərnur Qurcu bəj hamıslını dejibdir. Bəh...bəli, dejirlər qyja Ləzqilər davaja hazırlazırlar, fəkət belə sözlərin əsli joxdyr, zənn edirəm.

Təhmas — İz izdən qeçibdir. Siz imdi dejirsiniz əsli

joxdyr.. İranın qəzəl yerləri: Badqybə, Zirvan, Zəqi, mahallar, hamıslı Ləzqilərə tabe' olybdyr!.. Bynlar heç, bəs Əfgan?...

Ədhəm—Əfgan?

Təhmas—(Qulə-qulə) Bəli əfgan! Ah Ədhəm xan! ja qərunur jatıbsınlı izlərdən xəbəriniz joxdyr, ja-inqi bilib qizlədirsiniz....(Javıga qedir) Sizə jəkin olsyn qi vətənimiz by javılda əldən qədəcəqdir ve mənım sizlə by təhər açık və curət ilə danısmagımlın səbəbi bydyr qi, mən byrada kalıb özümü bədbəxt etməq istəmirəm..hamı qunah sizdə olmagınlı jəkin etmizəm, vaktın da tədriqdə olsa idiniz, vaktınədə by xəbərlərin dogry olmagınlı təhkik et-sə idiniz, by halətdə bylynmazdık imdi..imdi bəla her tərəfdən qəlir .

Ədhəm—(Bazıl, azagı, salıb) Mən nə qi lazımdır...mən.. mən..

Təhmas—(qulə-qulə) „Mən“, „mən“ sizinlə danısmagınlı imdi vaktı dejil..vətən və millət kabagında uzu kara olanın vaj halına! Xydahafiz (çıxlıf)

Ədhəm—(Bazı, azagı, dajantıb, fiqirə qedir) By jaxzıl izə bən-zəmir. Mənə dejir qi, sizinlə danısmagınlı imdi vaktı dejil, jə'ni taxta çıxandan sonra danızacakdır... Bynyn atası Husejn zah da əvvəl taxtda əjləzəndə, dovlətin izlərinə dikkət edirdi, amma imdi...Xeji by sözdür sən də vaktında jymyзалarsan, tələsmə...

[Husejn xan içəri daxıl olyb təxtə əjləzir bir kyl əlində kaljan qətirir]

Husejn Xan—Ədhəm! Vəzirlər hələ qelmijiblər?

Ədhəm—Xeji, kibleji-alem!

Husejn xan—(Bir az fiqridən sonra) ....Qırcu bəjə də adam qəndərməq qərəq çungu, Qırcu bəj ezidirəm can və dil ijə kıllyk edir, by barada onyn təsəvvurunı də bil-məq lazımdır, zənn edirəm.

Ədhəm—(Rixənd) Jazık dejil qi Qırcu bəj kibleji-aləmin məclisində əjləzib dovlət barasında öz təsəvvurunı danıssın, byndan başka Qırcu bəj çox hunərli və zucaətli olsa da jənə xaçpərəstdir. Belə bir adamın musəlman dovlətinə təmiz urəqlə kıllyk etməjinə zəqqmi

var və dovlətin bir para punhan izlərini hər adama deməq olmaz.

Husejn xan—(Bir az fiqirdən sonra) Qırcu bəj by vaktə dəq dovlətə xijanət etmijibdir və bir də ony çağırmaqdan əsil məksədım bydyr qi, Qurdlərin mukabilinə qəndərem (fiqir)

Ədhəm—Kibleji-aləm!...Qurdlər...

Husejn xan—(Hirsli) Jaxzı! Adam qəndər çağırslar (bəzilni əli ilə dytyb fiqrə qədir).

Ədhəm—Baz ustə! (tərəfə) By jaxzı izə bənzəmir.. (qədib kapıda fərraza javazdan dejir qi Qırcu bəji çağırslı).

Husejn xan—(Əli ilə urəjini dytyr) Urəjim by qun çox dəjunur. oh! oh!

Ədhəm—Kibleji-aləm, vəzirlər qəldilər.

Husejn xan—Qələblər? Jaxzı, de qəlsinlər.

(Cəfər xan, Riza xan və Məmməd xan daxil olyb, hamıslı tə'zim ilə salam verdilər).

Husejn xan—Həzərat, əjləzin, Ədhəmin deməjinə qərə xəbər qəlibdir qi Qurdlər qyja dovlətin uzunə ag olyblar (Qırcu bej içəri daxil olyb, kapılın agzında dytyr və Husejn xan ony qərüb) Qırcu bej əjləz. İzdən belə mə'lym olyr qi Qurdlər by javık vaktədən baz kaldırılblar, ona qərə ymyd edirəm qi bez juz nəfər sərbaz qəndərəsən, onları əhdələrindən qələrlər.

Cəfər xan Əlbətdə!

Riza xan—Hələ o da çoxdyr.

Məmməd xan—Mumqundurmu bez juz nəfər sərbazı by javık zaman da cəm etməq?

Husejn xan—By iz muhəvvəl olynır Ədhəmə.

Ədhəm—Kibleji-aləm cəm etməq asandır!

Cəfər xan Bez juz jox qi, min də jıgmaq olar.

Riza xan—Əlbətdə!

Məmməd xan—Bynlara qərəqdir jarak-əsbab tapıla. Mumqundurmu by təzliqdə?

Husejn xan—E'lan etməq qərəq qi hər qəsin evində nə jarak-əsbab olsa qətirsinlər və kozynyn sərqərdəlijini

Ədhəmə muhəvvəl edirəm; Qırcu beji də özünə qəturərsən (Qırcu bejə tərəf) By barada sənəni fiqrin nədir?

Qırcu bej— (Ajaga dyryr) Kibleji-aləm! Mən həmişə vətənə, dövlətə kyllük etməyə hazırım. Kibleji-aləmə mə'lymdyr qi qərrat ilə dyzmanların kabagına qetmişəm və həmə vəkt vətənə olan gejrət və məhəbbətini qəstərmişəm. Hər çənd dərt aj byndan mukəddəm mənim baramda vəzirlərin biri bədquman olyb, kibleji-aləmə məni pis kələmə vermişdi, amma Əfganların məglyb olmaları və xanların əsir etməyim sizə mə'lymdyr. Ymyd edirəm qi mənim kibleji-aləmə və vətənə ixlası-kəlb ilə kyllük etməyimdə zühə kalmadı. Əzbəs qi məhəbbətim vətənə nihajət də çoxdyr, ona qərə özümə borc bilib, kibleji-aləmdən izin olsa öz təsəvvurumu bəjan edərəm.

Hüsejn xan — Səjlə kylak asırım (hamı Qırcu bejə baxır Ədhəm jərə baxır).

Qırcu bej—By qun kibleji-aləmin huzyryna jıgılmaqdan məksəd vətənimizi bəladan xilas etməq dir zənn edirəm; bəlanı rəf etməqdən mukəddəm lazım qəlir qi əvvəl bəlanın qucunu özümüz üçün bəjan edəq, qərəq necə bəladır. Qurdlər Cavadxanı iqi aj byndan mukəddəm öldürüb, dövlətin uzunə ag olyblar...

Hüsejn xan—Iqi aj?

Qırcu bəj—Bəli, kibleji aləm, iqi aj!

Hüsejn xan—(Ədhəmə) Bəs sən dejidin bir iqi qun byndan mukəddəm?

Ədhəm — (Dili dytylyr) Qərəq qi iqi aj.

Hüsejn xan — Hə...hə...hə... (acıklı) (Qırcu bejə) Səjlə qərum!

Qırcu bəj — Bəli, kibleji-aləm, iqi aj...mə'lymdyr qi Qurdlər çox koçak və vəhzi tajfadır. By iqi ajın ərzində qim bilir nələr ediblər? Bynların mukabilinə bez juz, ja bez min və ja on min adam ilə qetməq olarmı? Mən davadan korxmyjyram, ancak qərəqdir qi dyzmanın mukabilinə qədəndə hər bir muzqilat nəzərə qətirəq. Mən istijirəm bilim, Ədhəm xan nə üçün iqi aj byndan mukəddəm ezidilən xəbərlərə inanmıyıb hazırlamırdı.

Husejn xan—(Aclıklı, Ədhəmə) Cavab ver!

Ədhəm — (Ajaga dyryr) Kibleji-aləm, insan qərəqdir səbir ilə iz qərə; xusysən dövlət izlərində. By vakta dəq xəbərin dogry olmagınlı istijirdim təhkik edim...

Qurcu bəj—Kibleji-aləm! By sözlərdə bir cuzvi sədaktliq olsa idi mən səjləməzdim, amma...

Husejn xan — Nə uğun fiqirə qetdin?

Qurcu bəj—Kibleji-aləm, məni bağlələjln! Urəjim-də hər nə var deməq istəjirəm.

Hamı — Səjlə! Səjlə!

Qurcu bəj — Dogry, mən xaçpərəstəm, bynynla belə insafım mənə byjyryr, məni vadar edir qi, vətənə dəjlr fiqirlərimi açlk açlgına səjlujum. Dogrysy vəliədə olan məhəbətım və onyn qələcəji məni vadar edir dejim: vətənin, dövlətin duzməni Ədhəmdir. By qun hənyz byrada kibleji-aləmin təzrifindən mukəddəm qəlib ona Kafkasdan aldıglm məqtybyn məzmynyny oxyjyram, By məqtybda, jazlıbdır: Baqydə Zirvan, Zəqi, və Dərbənd Ləzoqilərə tabe' olyblar.

Husejn xan—(Aclıklı, jerindən dyryr) Necə? Nə dejirsən? By... by... by...

Qurcu bəj — Bəli, kibleji-aləm! By mahalları Ləzoqilər əzlərinə tabe' ediblər və bir xəbərə qərə kaçak Nadir istijir qedib, orada mustəkil haqım olsyn:

Riza xan — Gəribə izdir! Az duzmən var idi, Nadir də bir tərəfdən.

Cəfər xan — By vakta dəq xəbərimiz joxdyr!

Məmməd xan — Nədən xəbərimiz var qi, ondan da olsyn.

Qurcu bəj — Gəribə odyr qi, by xəbərləri Ədhəm xana dediqdə mənə byjyrybqi: "By xəbərləri heç qəs bilməsin,,."

Husejn xan — (Hirsli jerindən dyryr) Ədhəm! Ədhəm!
(Hamı ajaga dyryrlar) (Husejn xan taxta jıxlılr qən, vəzirlər qedib dytyrlar).

Pərdə.

İQINCI MƏCLİS.

Vake olır Xorasan qəntlərinin birində, əvvəlinci pərdə: bir tərəfdə Nadirin evi və yol. İqinci pərdə-çöl bijaban

Əvvəlinci jolçı — Kocalıq jaman zeydir, aj balam! Bir az yol qədəndə, ajaklarında tab kalmır. Əjləz bir az jorgynomyzy alak. Çox yaxşı oldy qisəninlə rast qəldim, joxsa by yzyn joly zəhərədəq jalınlıq qədəcəqdim: Ah! Ah!

İqincijol çy — Əmi! nə ah vaj edirsən?

Birinci jolçı — Necə etmijim, aj balam. jetmiş sinnim var, by vaktə dəq belə zəhmətlər çəqməmizdim qi, imdi çəqirəm. Dolananacak çox çətin olybdir; evimdə jeddi bazqulfət, pyl jox, taxıl jox imdi by vaktində qədirəm zəhərə, bəlqə hammallıq edib bir az çərəq pyly kazanım.

İqinci jolçı — Məjər taxıl bitmirmi? Jeriniz yaxşı dejilmi?

Birini jolçı — Aj balam, kojyillarmı taxıl əqəsən? Klydyr Nadir hər jərə qi duzur, oranı vejran edir. Bir jandanda Əfganlılar byraları alandan sonra, xalka qəz veririlər lızık vermirlər... xulasə izlər çox jamandır, oglym.

İqinci jolçı — Əmi? Mən iqi ajdır qəlmizəm, amma Nadirin barəsində elə zeylər ezidirəm qi heç ağıl sıgası dejil.

Birinci jolçı — Sən haradan qəlibsən? Haralısan, balam?

2-ci jolçı — Mənim əslim Xorasanlıdır. Duz imdi on ildir vətənimdən dərbədəz duzmuzəm. Əzbəjlər Xorasanı alandan sonra zindəqanlıq çox çətin oldy, həttə elə oldy qi jeməjə çərəq də tapılmadı. İqi yzagımı, arvadımı, koca anamı Xorasanda kojyb, duzdum zəhər bə zəhər, qənt-bə-qənt qi çərəq pyly kazanam. Axır qətdim

çıxdım İravana, o vakt İravan Osmanlı'nın əlində idi: bir az rahatlığa duzdum, başladım izləməyə, hərnə iz oldy jərlədim. Bir neçə ilin ərzində on tumən duzəldib, Xorasana qədən var idi onynla qəndərdimqi, qulfətimə versin. Əzkəza jolda məşhyr kyldyr İmamkyly-Verdi onyn kabagına çlxlb, pylları əlindən alır. İmdi qədirəm vətənə yzaklarımızada tapım; amma heç ymydym joxdyr. Ah! ah! Allah by kyldyrların evlərini jlxsln!

1-ci jolçy — A... Kyldyrları heç demə hejvan kismli bir zejdirlər. Onlar da nə insaf var, nə muruvvət, nə əllərinə adam duzəndə ja öldururlər, ja sojyrlar. Amma allaha kyrban olym, əzləri də axırda cəzalarına çatırlar. İmamkyly-Verdi çox evləri jlxdl, çok ananı balasız, və çox balanı anasız kojdy, amma axırlı əzu də cəzasına çatdı.

2-ci jolçy — Necə?

1-ci jolçy — Necə olacakdır? Axırda ony bir qulləyə kyrban etdilər.

2-ci jolçy — Allaha zuqur! Allaha zuqur!

1-ci jolçy — Əlbətdə allaha zuqur, amma jaglızdan çlxdlk jagmıra duzduq; İmamkyly-Verdi öldü, jerində ogly Nadiri kojdy. Ondən da bədtər, ondanda zalim. Jenə İmamkyly-Verdi axır vakt bir az adamlara rəhm edirdi, amma by evi jlxlmiz da heç birzərrə kədər rəhm joxdyr; hansı qəndə duzsə oranı alt-ust edib viran edər.

2-ci jolçy — By o Nadirdirqi, adı dunjaja jajlıbdır?

1-ci jolçy — Bəli, haman o zalımdır.

2-ci jolçy — Təəccubdur!

1-ci jolçy — Nə üçün təəccub edirsən, ajbalam! Hər zej tərbiyə ilədir. İnsana necə tərbiyə verərsən elədə olar. Duz on bez jazında Nadir atası ilə kyldyrlyga qədibdir və ondan kabak atası və joldazları Nadir yzak iqən o kədər kyldyrlykdan adam öldurməqdən danlıblarqi, yzagın kylağı dolybdyr. Əvvəlinci dəfə kyldyrlyga çlxanda curbə-cur koçaklık, hunərliq qəstəribdir. By təhər tərbiyənin axırlı nə olacakdır? Jenə byndan əvvəl Husejn

xan dalınca kozyn qəndərib dytdyrmak istəjirdi, amma bir ajdır Əfganlar Husejn xanı əsir ediblər, Nadir də azadə qəzir. Bir adam da curət etmir qi, bir söz desin. İmdi halımız olyb daha da çətin: bir jandan Əfganlıların zulmu, bir jandan Nadir. O evi də qi qərursən əli ilə qəstərir) Nadirin evidir.

2-ci jojçy — (korxyb tez jetindən dyryr) Allahı səvirsən əmi, dyr byradan qədəq, çixib bizi byrada qərer, dərimizə saman təpər.

1-ci jolçy — Korxma, oglym. Bilsəm qi Nadir byradadır, nə by jol ilə qədərəm, nə byrada otyraram.

2-ci jolçy — Bəs haradadır?

1-ci jolçy — Qədibdir Əzbəjlərdən anasının kanını almaga Əzbəqlər ilə dəva edən vakt koca anasını çox zulmlə öldyruylər. İmdi qədibdir qi anasının intikamını alsın.

2-ic jolçy — Bəs imdi evdə heç qəs joxdyrmy?

1-ci jolçy — Evdə arvadı və ogly. Belə bilmə də bynlar jalınlıydılar, evinin hər quncundan on kyldyr çixar (əsnijir) Aj... dyr qədəq, joxsa jatıb kalarık (qədirlər).

(Nadirin arvadı qulcahan javaz-javaz kapını açib, pilləqəndan duzur və ətrafa baxa-baxa):

Qulcahan — (Jola baxıb) Jolyny qəzləməqdən qəzlərinin qəqu saraldı. Qim bilir bazına nə iz qəldi. By vaktə dəq qəraq qələ idi. Qərunur bir bədbaxtlık uz veribdir: Sy kabı syda sınar. Mənimjəkinimdir qi axırda bir qullojə kyrban olyb, bizi kojacak sahlıbsız; ondan sonrada qəl dəz xalkın zylmyna. Hamının da hakkı var, bynyn zylmylarının əvəzinə, bizə zylım etsin. Pərvərdiqara bir Əlxanın kızı qər nələr çəqir. Mən jyrdy itmiş, bədbəxt byna azık olyb, kozyldym kaçdım. Nə bilirdim qi ajlar, illər ilə uzunə həsrət kalacagam? Qərrat ilə demizəm, Nadir, mənə jazıgın qəlsin, mənə jazıgın qəlmir oglyna qəlsin. Hər dejəndə mənə cavab verir: sənin borcyn dejil. Mən bazıma nə qul təqum? (aglıjlr) Pərvərdiqara! nə vaktə dəq qecə qunduz korxydan jatmıjacagam? Nə vaktə dəq qəzlərim jollarda kalacakdır? (aglıjlr) əli ilə ba-

31.11 dytyr) (yzakdan zeypyr səsi qəlir) (Qulcahan kylak asır və qedib jola baxır) Hə... javaz (fiqirdə) qəlir... qəlirlər (zeypyryn səsi yaxınladır) hə... qəlirlər (baxır) allah, sənə zuqur olsun! Əzudur. hə ...

Nadirdir... (tez evə kajılıb, kapını örtür, kyldyrlar qəlib iqi tərəfdən duzulurlar; Nadir qələndə baz əjirlər).

Nadir — Həzərat! çox razıyam qi, aslan qibi dəva etdiniz Əzbəjlər imdi zərb-i-dəstəmi qərdulər; hər nə mal garət edibsiniz öz aranızda bəluzunuz, imdi qedib rahat ola bilərsiniz.

(Hamilsi baz əjib çixırlar. Nadir evinə tərəf baxıb, fiqrə qedir). Bir aj bynda mukəddim hənyz by jerdə koca anam mənim karzıma qəlib "İjit balam, əslan balam," deşib məni kycakladı, zadlığından agladı, imdi... imdi... Of! (əli ilə baxılı dytyr) İmdi hər qah öz əcəli ilə əlsə idi o kədər məni jandırmazdı. Bi-insanf tajıfa, koca arvadı jaman bir halətə salıb əlqurdulər. (Hirsli) Of.. (Fiqrə) Hər çənd əzbəjlərdən bir ananın əvəzində min analar, atalar min yzaklar kanı təqdum, laqin jenə urəjim saqit olmyjybdyr; by tajfanın kanını içməyə hazıram (fiqrə qedib, otyryr ve baxılı əli ilə dytyr)

Qulcahan — (Kapını açıb javaz-javaz qəlir) (Nadiri by halda qərüb, təəccüb edir və tərəfə deşir) Pərvərdiqara qərəsən jenə nə uz veribdir? (Javlk qedir) Nadir! Mən səni evdə qəzljurdum, nə uçun qəlmirsən? Jorylmyjybsanmı? (Nadir baxılı kaldırılıb, baxır və ajaga dyryb, Qulcahanın əliudən dytyr.)

Nadir — Qulcahan hər qah bir il qecə qunduz Əzbəjlər ilə dava etsəm jenə jorylmaram, onlar mənim urəjimə jaman bir dag çəqiblər, hər bir zeyi ynytmyzam.

Qulcahan — Əlbətdə-mən də?

Nadir — Qərunur.

Qulcahan — Bəs elə məni byndan ətru atamın jyrdyndan dərbədər saldın? Mən sənə nə ejləmişəm? Nə uçun məni by kədər incidirsən Qəzumun ləzgli, dərdimin dərmanı bir Riza-Kyly idi, onyn da əzunlə aparmak istijirsən, sən qədəndən sonra kylagımı dənəq edibdir: qah tufənq fiqirinə duşur, qah kılınca hazır edir, qah tapanca.

Nadir — Sən nə danlırsan, arvad? Oğyl qərəq atasına oxzasın. Hər qah Riza-Kylyda məndə olan hünər olmasa mən ona oğyl dejərəmmi? Çox əcəb edir qi imdidən tədriqini qərur; mən atamın jerini dytan qibi, o da qərəqdir mənim jerimi dytsyn.

Qulcahan — Bəli mən də əmrurun axırlınadəq rahatlık bilmijim (aglıjr).

Nadir — Bədir! (acıklr) dyr qet! (Qulcahan aglıja-aglıja qedir). Mənim dərdimdən xəbəri joxdyr. İstər qöz jazınl səhərdən axzama dəq təq, ancak mən by pezəmi byrakmaram. Qərəqdir cəmi dunja zərbi-dəstimi qərə. Xalk mənə edər ehtiramı, Təhmasa etmir, hamı korxydan adımı ezidəndə bir ağacıkdan kaçır. Byndan mukəddəm Husejn xan axtarırdı, imdi də Təhmas...

Hər çənd əvvəl Təhmas mənimlə mehriban idi, amma imdi bilmirəm qi nə olybdyr? Qərrat ilə qəndərdiji kozynları dagıtmısam.. (fiqirə) zərəl joxdyr, vakt olar Təhmasa da əzumu qəstərərəm... (səs)

Cavad — Nadir! Nadir!

Nadir — (tez qedib baxır) Aa, dajı can, byjyr, byjyr! (dızarıda) Aj qədə qəl atı dyt. (İqisi də içəri daxıl olyrlar).

Nadir — Xoz qəlibsən dajı! Yzaklarıñ qefi necədir?

Cavad — (Otyryr) Ej, aj balam! Bir təhər dolanırlar. Mən də dəxi kocalmısam; əvvəlqidəq izlijə bilmirəm, by il hətta taxıl da əqmədim.

Nadir — Heç fiqir etmə, allah qərimdir. Qətirtidijim garətdən bir illiq sənin taamın çıxar; ezitdinmi əzbəjlərə nə tyfan etmişəm? Heç bilirsənmi bazına nə izlər qətirmişəm

Cavad — (Bazını jırgalajır) Ah! Ah balam! (bazını dytyb fiqirə qedir) ezitmişəm, ezitmişəm...

Nadir — Dajı! nə uçun ah zar edirsən? Nə səbəbə gəmqin oldyn? Qərəqdir zad olasan mənin qibi bacın oğly var. Ony bilmirsənmi adımı ezitcəq hamı titimtitim titrijir, padzahlar mənim mukabilimdə davam etmijib, kozynları kojyn qibi kaçırılar! Mən dejiləmmi əzbəjləri daga daza salan? Mən dejiləmmi İrana kana

agladan? Belə qəməji olan da ah-vaj edərmi? Belə qəməji olan da dərd edərmi? Fəxr et, qonlyn zad olsyn!

Cavad — (başını kaldırıb) Bilirəm. İqitsən aslan barabarımda cavansan, amma.. (başını aşağı salıb)

Nadir — Necə amma? Nə dejirsən?

Cavad — (Başını dytyb ağıllır). Heç balam, heç! Allah kuvvət versin!

Nadir — Dajl, sənə nə olybdyr? Nə uçun ağıllırsan? Urəjində nə var, de?

Cavad — Aj balam, nə dejim... mən öz qunumə aglamıram. By qun sabah ölecəjəm... mənə fiqirə salan vətənimizin karlık izləridir. Of of,! Heç bilirsənmi nə halda bylynyryk: vətənimiz əldən qedir, ziyarətqahlarımlz, yerlərimiz özqə tajfaların əllərinə qeçirlər. Millətmiz qunbəqun zəlil, məzəkkətdə bylynyrlar. Əqin jox, biçin jox, neçə qəntlərdə aclık başlanıb, xalx çəjirtqə qibi kırılır; mən byna ağıllıram... (başını dytyb ağıllır) (Nadir fiqirdə, Cavad jerindən kalxıb, Nadirin əlindən dytyr) Nadir! Dunjada ad kazanmak iqi jol ilə olar; jamanlık ilə və bir də jaxzılık ilə: jamanlıkla ad çlkarmak hamıja mumqundur və by ad həmişəliq dejil.. Jaxzılık ilə ad kazanmak hər zəxxsin hunəri dejil. Jaxzılık edən zəxxsin adı nə-inqi öz sağlıgında və həttə öləndən sonra da dillərdə ziqr olynar. Bəs heç ravadırmı qı sənə qibi rəzid və zucaətli cavanın adı sağlıgında min cur səquz ilə və öləndən sonra lə'nət ilə ziqr olynayn? Ravadırmı qı sənə ömrün qucun və ağıllın kyldyrlykda çurusun? Ravadırmı, qı insan bilə-bilə qəzəl sifətlərini pyç edib, jaman sifətləri kabyl edə? (Nadir fiqirdə). Heç ezidibsənmi qı kyldyr öz əcəli ilə ölə? Kyldyry ja həmişə asıblar, ja bogyblar, ja qulləliblər. Xulasə, kyldyr olan qəs belə jaman nakabil ölumlərdən yzak dejil.. dəxi nə dejim, balam... (fiqrə qedir).

Nadir — Dajl, dikkət ilə səzunuzə kylyak verirəm. Byjyryn qərum.

Cavad — Dəxi nə dejim, aj balam!. Axır səzum bydyr qı sən qərəq by jaman pezədən əl çəpəsən; fiqirini qucunu sərf edəsən millət və vətən jolynda, bizim

atadan babadan kalan jərlərimizi dyzmanlın əlindən kyrtar, kojma zıjaratqahlarımız gejrı tajfaların əlində kala. Onda ymyd var qı Təhmas zah qunahından qeçə.

Nadir — (Qulə-qulə) Ah! ah! Təhmas zahda nə kalıbdır qı mənim qunahımdan qeçə?

Cavad — Necə qı nə kalıbdır? Təbrizdən xejlı kəzyn jıglıb Xorasanı Turqumanların əlindən kyrtarmaga qedir. Nadir! dubarə səndən tavakka edirəm; at bilmərrə by jaman pezəni... daglımız vətən jyrdy ahlı zarı urəq daglıjan millət sənin qibi bir aslan qəzlujur. Dyrma oglym! Minlərcə mənim qibi qəz jəzlarını təqən var. By kan aglajanlara qimdən cavab qəzləməq?

Nadir — (Əlini başına aparıb fiqir edir, birdən Cavadın janına qedir) Dajı! sənin sözlərin məni ajıltı, by vaktə dəq xab-i-gəflətdə imizəm (fiqirə) İmdi... hə... imdi baza duzurəm qı, atam da, mən də əbəs jərə kan təqurmuşuq.. Bədir! Byndan sonra vətənin fiqirində olmalı-jam... (fiqirə) o kanlı jəzlar təqənlər məndən cavab qəz-ləsinlər..

Cavad — Dogrymy dejirsən?

Nadir — Dajı! And olsyn jər ilə qəju jaradana! And olsyn Riza-Kylynyn canına qı by kılınc ancak vətənin jolynda izlənəcəqdır!

Cavad — (Əlini urəjinə kojyr) İmdi bir az saqlı oldym... Allah səndən razı olsyn (ahından əpur). Nadir! vətən jolynda kılınc vırmak mukəddəs və savab izdir; bir izdir qı cəmi İnan səndən razı kalar, ata babamızın sumuqləri basdırılan jərləri dyzmanların əlindən xilas edirsənsə və bəjuq bir mukəddəs iz etmiş olırsan.

Nadir — Allahın qəməqlijı ilə, by kılıncın hunərinə kojmarım gejrı millət İnan topragında baz kaldırıldı.. İmdi dajı evə qət, bir az rahat ol, mən də bir neçə byjyryk verəcəjəm.

Cavad — Jaxız, qəzumun nyry! (qədir).

Nadir — (Təq) Həkikət mən by vaktə dəq gəflət jyxysynda imizəm; ancak qunah məndə dejil, atam tərbiyəni

belə vermizdir. Çox yaxşı qi dəjlm məni ajıltı, joxsa məndən sonra Riza-Kyly da nahak jərə by kanları təqə-cəq idi. Əcəba nə üçün mən bir fiqir etmirdim. Atamdan artıq koçaklık etmijəcəqdim, amma bynynla belə by dunjada nə kojdy, ojetdi. Harada adı hurmət ilə çəqilir? Kyldyrlar məclislərində. Bəli, on ja ijirmi, otyz kyldyr atamın adı qələndə rəhmət oxyjyrsa, cəmi Iran hamam adı nifrət ilə səjlujur... (fiqirə ojedir). Jox dəxi dyrmak vaktı dejil (istijir ojetsin)

Qulcahan — (Tez Nadirin kabagına çıkır) Nadir! dəjln de-jən söz dogrydyrmy?

Nadir — Nə var! nə olybdyr?

Qulcahan — Nə üçün qizlijirsən? Əzun bilmirsənmi?

Nadir — (Qulumsunur) Jox!

Qulcahan — Sən mənim canım, dygrydyrmy qi jaman pezədən əl çəqirsən? Hə?

Nadir — (Tərəfə) Binəva səvindijindən bilmir nə etsin (qulcahana). Dogrydyr, Qulcahan dogrydyr, mən jaman nifrətli pezədən əl çəqdim. Fəkət imdi lazım qəlir mukəddəs jerlərimizi zəlalətdə jazıjan millətimizi dyzmanların zylyndan xilas edim.

Qulcahan — Pərvərdiqara! çok zuqur, çok zuqur qi, mənim dyamı mustəcab etdin (aglıjır) qecə qunduz əlim sənın dərqahında öz özümə dejirdim: nə vakt canım korxy çəqməqdən azad olacakdır; çok zuqur qi mətləbimə çatdı! (Nadir qedib kolyndan dytyr).

Nadir — Aglama, ojet rahat ol! Dəjlm joldan qəlibdir, kocadır jorylmyz olar, ony rahat et; onyn səzləri məni jyxydan ajıltı...

Qulcahan — (Qjedə-qjedə) Allah səbəbə nəcat versin!

Nadir — (Təq) Biçara arvad o kədər korxydan qecələr jatmıjıbdır qi saralıb myma dənubdur, imdi səvindijindən aglıjır. Həkiqət qulcahan çox istijir, joxsa mən hara, bir Elxanın kızı hara, xulasə!.. qedim qerum adamlar jerlərindədirlərmi (çıkır).

Riza-Kyly — (Evin kənzərindən qəlir, kılıncı kılından çıxardır) Qərum yaxşılıq kəşfəldir; (baxır) çok yaxşıdır! (məzk edir) Qərum atamın xozyna qələcəmmi. O koçak adamları çok səvir, hər çənd kyldyryga əvvəlinci dəfə qədəcəmm, amma jaından o kədər nagıl ediblər qi, kylagım dolybdyr. Bir mərrə korxym joxdyr, urəjim belə tələsir qi hər qunum bir il qeçir, dəkikələri sanjıram. Dunən kaçaklardan biri atamın koçaklığından danlırdı, dejir vakti qi korxyly dava-da Nadir kabaga duzur, elə biləsən qi hamıja təzədən urəq verilir... dejir: kılıncı heç boz jerə çıxartmaz, elə qi çıxartdı, qərəq dyzmanın bəzi jerdə ola, elə qi dejir, Nadir kabaga duzur, nəəsindən dyzman tab qətirmijib kaçır... ah... hanı bir tez qədə idi, mən də kılıncı sljrlb (kılıncı sljrlb bərdən) korkma vyr (jujurur) tərənəm!

Qulcahan — (Tez kapıdan çıkıb Riza-Kylyja tərəf) Nə olyb? Nə var? Riza-Kyly, sənsən? (Əlini urəjinə aparıb pilləqanın üstündə əjləzir) Yf! aj balam, sən məni korxytdyn, dedim qərəsən nə olybdyr, nə uçun elə edirdin oglym? Dəli olmyjybsan qi.

Riza-Kyly — (Atasının janına qədib kolyndan dytyr) Ana korxma heç zej joxdyr (qulur) ah! ah!

Qulcahan — (Javas-javas dytyr) Oglym, bəs divanə təq nə uçun kılkırlırsan?

Riza-kyly — Heç, məzk edirdim, dejirəm qərəm, atam ilə qədəndə necə dava edəcəmm.

Qulcahan — Hara?

Riza-kyly — Kaçakçılığa!

Qulcahan — Ahmak-ahmak fiqirləri bəzından çıxart!

Riza-Kyly — Ana, atam dejirdi səni də özümlə kaçakçılığa aparacagam.

Qulcahan — (Riza-Kylyny qəzlərindən əpur) O çok da apardı səni, kojan qimdir? Allahı səvirsən elə zəjləri fiqirindən çıxart.

Riza-Kyly — (Əlindən dytyr) Ana sən mənim canım mane' olma koj qədim.

Qulcahan — (Uzunə dikkət ilə baxıb, qəzlərindən neçə dəfə öpür) Bircə de qərum, kaçakçılığa nə uçun qədirsən?

Riza-Kyly — Heç Ancak istijirəm atam qibi ad çixartam. Kojarsanmı? Hə? Mane olmazsanqı? Hə?

Qulcahan — (Qulə-qulə) Atan kyldyrlygy kaçakçılığ dəxi tərq edibdir. Dəxi qetmijəcəkdir; səni də ad çixarda bilmijəcəqən? Mən də qy qəzlərə (qəzlərindən öpür) həsrət kalmajacagam.

Riza-Kyly — Nə dejirsən? Necə qetmijəcəkdir? Mənə əzu dedi qi jarak əsbabınlı hazır et; imdi sən dejirsən qetmijəcəq? Qərunur səni aldadıbdır, çunqu hər vakt jola çixanda sən ağılırsan, ona qərə dejibdir qi dəxi aqlamajasan.

Qulcahan — By qunədəq o fiqirdə idi, fəket by qun fiqirini dəjizibdir.

Riza-Kyly — Nə uçun? Nə olybdyr qi?

Qulcahan — (Nadiri qərub) Ozu qəlir, sorryz, əzu dejər.

Nadir — Riza-Kyly, qəlibsən?

Riza-Kyly — Bəli.

Qulcahan — (Nadirə) oglyn məni korxytdy, evdə izə məzgül idim, bir də ezidirəm biri fərjad edir: „Kojmı Vyr! Tərpəmmə!“, evdən tez çixıb qəzurəm: təq əzu kılınc ilə ojnyjyr.

Nadir — Nə edirdin, oglym?

Riza-Kyly — (Bazınlı azaga saılb) Heç, məzk edirdim.

Nadir — Nə mezk?

Qulcahan — Dejir mən də istijirəm atam qibi ad çixardam.

Nadir — (Əlini oglynyn bazına kojyb) Koçak oglym! Hunərli oglym!

Qulcahan — Mən də dejirəm, dahı kaçakçılığa qetmijəcəqsən, imdi səbəbini sorryrdym qi sən qəldin.

Nadir — Hunərli oglym, ad çixartmak uçun durlu jollar var. Ancak kaçakçılıkla ad çixartmak jaman nif-rətli joldyr. İnsan qərəqdir qi, ağıllı ilə, iaxzılıkla ad çixartsın. By vaktə dəq kyldyrlykdən nə qi səjləmişəm

və sən də ezidib sən çıxart bəzindən. Mən duz joldan azmış imizəm; byndan sonra kılıncını ancak vətən jolynda çıxart oglym, dyzmanlar vətənimizi tarmar edirlər, mukəddəs yerlərimizi əldən alırlar. Byndan sonra qərəkdir kyldyrlygy bilmərrə byrakıb, vətənə qəməq edim; belə bir jolda ad çıxartmaq bəjuq bir saadətdir; Ymyd varam qi mənim sözlərimi anlıjırsan. (Riza-Kyly diz ustə duzub, bəzini yazdır; Nadir kolyndan dytyb, dyrgyzyr və qəzlənin dən əpur) İmdi bildim qi mənim jolymda bəz kojмага hazırsan.

Qulcahan — (Bojnyndan kycaqlıjıb) qərdun, dedim dəxi qetmijəcəqsiniz.

Nadir — İmdi dyrma oglym, qet kaçaklara de qi hazır olsynlar. (Riza-Kyly qedir) (Qulcahana) Sən də qet mənim uçun jola nə lazımdır hazırla; dajım nə edir?

qulcahan — Jatıbdır.

Nadir — Qərunur jorylybdyr, ojatma, koj hələ jatsın, lazım olanda ojadarsan.

qulcahan — Jaxıl. (qedir)

Nadir — Riza-Kyly məni çox istijir, nə desəm hazırdır. Sözlərim ona əsər etdi, bəzini yazdır; jəni bojnymy vyr səzundən çıxmaram dedijidir. Baraqallah oglym!

Pərvərdiqara! Etdijim qunahların əvəzində əmrümün axırına dəq sən jolynda savab izlər edəmə. Ancak by oglymy mənə çox qərmə! Məni onyn qəzlərinə həsrət kojma!

Riza-Kyly — Baba hazırdırlar, kylygynyzy qəzljurlər.

Nadir — De qəlsinlər (Riza-Kyly qedir) Ah (fiqirdə) Xorasını dyzmanların əlindən xilas etdijim qunu tezmi qərəcəjəm?

Qəldiniz? By saat atlanıb duzun qəntlərə, ətrafa, əqnafa, Hər qəsi qərdunuz dejərsiniz: Nadir sizi çağırır, hamı qərəq by qun byraja cəm olsyn, hər qəs qetməsə adını soryzyb, jazarsınız sonra mən onlara qəstərrəm. Heç qəs də korxmasın, ezitdiniz?

Hamıslı — Bəli.

Nadir — De, dyrmajın (qedirlər) Sən də Riza-Kyly, de mənim atım hazır etsinlər.

Riza-Kyly — Baba mənim atım damı?

Naqir — Jox, oglym, by səfər sən qetmijəcəqsən, byralar zylykdyr, sən də evə bax, (Riza-Kyly çılxlı) Bir-bir iqi iqi qənt əhli qəlib Nadirə bax əjib kabagında dyryrlar). Hər qəs jorylybdyr əjləssin, Xoz qəlibsiz, hamı jıgılanda mənə xəbər edin (evə qedir)

Qənt əhlindən biri — Heç by sifət byndan qərunmujubdur qi deyə əjləsin.

2-ci — Qərəsən jenə nə var, dəlqə izi duzubdur.

3-cu — Əlbətdə jorylybdyr, kyldyrlyga qetməq istəmir qi arxajın əvdə otyrsyn, biz də təjcu vərəq.

4-cu — Xulasə allax əzu rəhm etsin, xejir izə bənzəmir.

5-ci — Bizim evmizi dyzman azım jıxlı, by da imdi istijir qi olyb kalanımlı alsın, mənim səzumə baxsanız hamımlı çılkarık qədəriq, sonra nə edəcəq etsin, əlub qetmiziq, əlmuzun nəjini əldurəcəqdır. (by vakt bynların arasında goga duzur; bynları çağırın kaçaklar qəlirlər; xalk onlara tərəf)

Hamı — (Bərqdən) Bizi nə uçun jıgıbsınlı?

(Nadiri qərəndə səslərini qəsirlər)

Nadir — Həzərat! xoz qəlibsiz! By vaktə dəq mən-dən və atamdan zərəldən və əzijjətdən başka bir zey qərmujubsunuz... Əvvəla sizdən tavakka edirəm qi, mənim qunahımdan qeçəsiniz, və sizə mə'lym edirəm qi by qəndən kyldyrlygy kaçakçılıq bilmərrə byraxıb canım, qucumu, və ağılım vətən və millət jolynda sərf edəcəjəm, Bəsdır nə kədər əbəs jerə kantəqdum, bəsdır nə kədər siz mənim əlimdən dad çəqdiniz, imdi ancak duz joly tapmısam, imdi ancak anlamısam qi insan qərəq vətən və millət jolynda izlijib, gejrət, həmijjət qəstərsin; əzunuz qərərsunuz və ezidirsiz: vətənimizi dyzman hər jərdən zəbt edir, həttə zijarətoqahlarımlıza da əl yazdırlar. Byndan sonra mən əzumə səz verirəm pi vətənimizi dyzmanların əlindən xılas edib, milləti zylymdam

kyrtarım. Əvvəlinci qədən jerim Xorasandır qi Sistanlıları oradan qərəqdir kogmak, sizlərdən qim istəmir qi ata babalarımızın mukəddəs yerlərini xilas edəq, tainqi bizdən qələn yzaklarımızda da by bir ibrət ola, gəjrətə qəlib, qəzləri həmişə açlk ola? Qim istijir qi öz əqdijini əzu piçməsin? Razlıslınlımlı?

Hamı — Razlık! Razlık!...

Nadir — Bəs belə olan syrətdə dagılın ətrafda olan qəntlərə car çəqin: qi Nadir qedir Xorasanı dyzmanların əlindən kyrtamaga; hamı jlgıslın, hər qəsin nə jaragl, əslihəsi varsa qətursun; ony da dejirəm, hər qəsin gəjrəti ojanmıjbdır, qetməsin, ymyd varam qi səzumə əməl edəsiniz.

Hamı — Hazırk vətən jolynda baz kojмага! Hara aparırsan bizi apar. (Bərqdən) Nadir sag olsyn!... Nadir sag olsyn!...

pərdə.

(JARLM MECLIS.)

(2-ci məclisin mabə'di).

Vaki olyr Xurasan jolynda: Bir neçə çadır bir sərbaz əlində tufəng çadrlın kabagında qəzinir; iqi sərbaz javıkda dyryb, çlrpl jlgırlar.

1-ci sərbaz — Ağılın nə qəsir? Xorasana qetməqdən bir zej olacak ja jok!

2-ci sərbaz — Necə?

1-ci sərbaz — Dejirlər Sistanlılar kalanı məhqəm bərqidiblər.

2-ci sərbaz — Baxak, qərəq necə olacakdır, zah qərəq qi bir xəbər qəzlujur, ona qərə hələ qetməq istəmir.

1-ci sərbaz — Nə xəbər qəzlujəcəq, dyzmanlar dəli dejillər qi Xorasan qibi zəhəri əllərindən verələr; heç bilirsənmi ziyarata qədənlərdən nə kədar xejir qətururlər,

2-ci sərbaz — Byndan əlavə dejirlər onları xanı sərbaz

lara çox mərhəmət qəstərir: hər nə garət olynır sərbazların aralarında bəlunur.

1-ci sərbaz — Ona qərədir qi Məhmyd xan, Sistanlılar səvirlər.

2-ci sərbaz — (əlini qəzünə dytyb) O qimdir (tez - tez) çaparak qəlir.

1-ci sərbaz — hanlı? hanlı?

2-ci sərbaz — (əli ilə qəstərir) Ody bax! ody.

1-ci sərbaz — Bizim adam dəjil!

2-ci sərbaz — Bəli, qərəsən qim ola?

1-ci sərbaz — Bir jaxıl bax, yzakdan atlılar da qərunurlər.

2-ci sərbaz — (Dikkətlə bakır) . Dogrydyr, gəribə çox atlı var; qərəsən qimdir.

1-ci-sərbaz — Lazımdır padzaha xəbər verməq.

2-ci sərbaz — Ej qimsən, (tufənoqi qəturur atmaga) (By vakt əvvəlinqi sərbaz jujurur, Təhmasın çadırlına tərəf, orada zeyyp çalır Təhmas çadırdan tez, çalır; karıldan, Nadir, kozyny ilə qəlir).

Təhmas — (Əz sərbazlarına dejir) Dajan! (əli ilə)
(Nadir urəqli Təhmas xana tərəf qəlir və iqi tərəfin kozyny xamyz dyryr).

Madir — (kılıncı açıb Təhmasa verir) Kibleji-aləm! By kılınc ilə mən çox atalar ogylsyz və çox yzaklar ata və anasız kojmyzam, by kılınc ilə çox nahak kanlar təqmuşam, çox evlər jıxmışam, imdi gejrət və insaf mənə galib qəlib, qəlmizəm kibleji-aləmin huzyryna. Xahlı edirəm by kılınc ilə bəzımlı vyr, ja-inqi ruxsət ver dyzmanların təsərrufundən xılas edim. Hər çənd dəjımlı qəndərmizəm kibleji-aləmin killygyna qi mənım məksydymdan xəbərdar etsin, amma Xorasana məxfi qəndərdijim adam qəlib urəq odlyjan xəbər qətiribdir. Hirsimdən səbr edə bilmədim, və özümü kibleji-aləmə jətirdim qi, məksydymdan xəbərdar edin. İmdi ixtijar kibleji-aləmdədir (bəzını, azaga salıb dyryr).

Təhmas — (Javık qədib kılıncı verir) Nadir! sənın by vətənpərəstlijin və azqara gejrətin mənı vadar edir, nə-nqi sənın taxsırlıdan qəçim və bəlqə cəmi kozynyn ixtijarını

sənə tapşırılm. Mən sənənin taxsırından keçdim (kozyna uzunu dytyb) Xoş o millətin halına qi Nadir qibi qəməji var!!! Xoş o kozynyn halına qi Nadir qibi sərdarı var!!! Sag olsun Nadir!

Kozyn — Təhmas zah sag olsun! Nadir xan sag olsun olsun!

(Byrada fars marzi çalın r)

Pərdə.

UÇUNCU MECLIS.

Vake olır Xorasanın ətrafında: bir tərəfdə Nadirin çadırı, və bir tərəfdən Xorasanın kalası.

Nadir — (Yzakdan kozyna baxıb) Mirzə Mehti (javik qəlib dazın ustə əjləzir) (fiqirə qedib baxın əli ilə dytyr).

Mirzə mehti — Salari-muəzzəm, canabi-supehsalar sərdar Nə byjyryrsynyz?

Nadir — (baxın, kaldırılıb) Qəlibsən!

Mirzə Məhti — Salari-muəzzəm by qun uç qundur nə qecə jatıbsınlız və nə qunduz, bədənə zərəldir, bir az rahat olyn.

Nadir — Mirzə Məhti! dunənqi dava mənə bir hala qətiribdir qi özümü tərən qibi hiss edirəm. Həqiqət dunənqi dava kabakql davalara bənzəməz. Kalanı allahın qəməqliji ilə by qun alacagam; dyzman da kalmıjıbdır; (kozyna nəzər edir).

Mirzə Mehti — Kozyna rahatlık olacak, ja-inqi by qun jenə davadır?

Nadir — Xejir, dunənqi davadan sonra rahatlık verməq olmaz, izi qərəqdir isti iqən qərəsən, by qun qərəqdir kala alınsın. (Dizər dan səs qəlir) Mirzə! qər qimdir? (Mirzə Mehti çixir) (təq) bəli by davalarımı Təhmas ezidibsə, çox zaddır. Qərunur ymydy mənə çoxdyr, joxsa birdən birə mənə kozynyn ixtijarını verməzdi və təq mənə Sistanlıları ustunə qəndərməzdi... Xejir, çox da ymyd olmaz. O qun qagız qəndəribdir qi tez Isfahana özünü jetir, amma xəbəri joxdyr. Bilmirəm qi İranı hər jerdən tarmar etməq istijirlər (fiqirə qedib baxın əli ilə dytyr),

(Mirzə javaz-javaz qəlib, Nadiri by halda qərub danızmır.)

Nadir — (Baxın, kaldırılıb) Mirzə qəlibsən? Qimdir? Nə səmdir?

Mirzə mehti — Kylygynyza Sistan tərəfindən elçi qəlibdir.

Nadir — Elçi? (ajaga dyryr) Ah! ah!! ah! (qulur) elçi! qərəsən fiqiri nedir? Kala alınmasa biz tərəfdən kılnc jerə kojdy joxdyr, Mirzə! qərursən? (rişxənd ilə) Byjyrsyn (Mirzə çlxlr) [təq] A-zərbi-dəstimi dadıblar... elçi nədir? qərəq xan əzu qəlib tavakka edə qi mən ondan əl çəqim... xejir, çəqmərəm. Ancak tavakka edə bilir qi xalkı əbəs jerə klrmljlm, özunu öldurmujum... ancak belə zejlərin tavakkası ola bilər...

Elçi — (Baz əjib) Xidmət-i-zərifinizə salam edib Sistan xanln tərəfindən qəndərilmişəm.

Nadir — Xyb, byjyryk?

Elçi — Xanln xahlı bydyr qi, umym xejirdən ətru davanı bərhəm edəq.

Nadir — (Acıklı baxlr) nə zərt zuryt ilə?

Elçi — Xan xahiz edir qi lajlklnca xrac versin.

Nadir — (qulur) Ah! Ah! kalada otyryb, dəhjeq versin xyb! canab elçi, xanlnlz çox ə'la xəbərlərə duzubdur...

Elçi — Və bir də zərt edir qi byndan sonra min-bə'd İran ilə dava etməsin.

Nadir — (Qulə-qulə) Canab elçi, xanlnlza ərz edərsiniz qi by qun hazlr olsyn! Zərtnamanı jazıb qəndərirəm və byjyryk verərəm qi koly bağlı zərtnamaja kol çəqsin

Elçi — (Mat) Anlamıram.

Nadir — İnşallah bir saat qeçər anlarsınlz. Qərunur xanlnlz davada xabi-gəvlətdə imiz, zərbi-dəstəmi qərmujubdur və illa qərsə idi, by təqlifi mənə etməzdi. İnsafdır qi ata babamızdən kalan jərləri alasınlz, mukəddəs jərlərimizi gərəət edərsiniz və bizim kuvvətimiz ola-ola sizin xejrinizə olan zərtləri kabyl edəq? Hər qah xanlnlz xahiz edir qi əzu əsir olmasın, hər qah kozuyun əbəs jerə kan fəzan olmasın, istəmir, iqi saata dəq Xorasanın kalasını qərəq azad etsin və illa by qun zəhəri alt ustə çəjurməq, anaları, balası, balaları, anası, kojmak mənim

borcym olsun. İmdi byjyryn! (əli ilə yol qəstərir) (elçi bax əjib çixır)
Mirzə! qərursən nə təqliflər edirlər?

Mirzə-Mehti—Sərdarım, fiqirinizdən xəbərdar dejillər, dunən davanı qəsməqdən ola bilsin qi xan özqə xəjallara duzubdur.

Nadir — Onyn xəjalı mənə mə'lymdyr; istijir vakt alıb təzədən hazırlasın... Fəkət mən kojmarım qəz açmaga. (Ajaga dyryb hazırlasır) Mirzə, bax qər hamı hazırdırmi? (Mirzə çixır) (təq) Xorasanı əldən verməq istəmirlər... Allah jar olsa qəstərrəm!

Mirzə-Məhti — Əfganstandan məqtyb var.

Nadir — Aç oxy, (Nadir baxır Mirzə ajak ustə səs ilə oxyjyr).

Mirzə-Mehti — Supehsalar, sag olsun! Əfganlar zucaət və rəzidlijinizi ezidiblər və fiqirinizdən xəbərdar oylar, qi Xorasandan Əfgana uz kojacakslınız. By xəbər bynları təvizə salıb, ciddi syrətdə hazırlasrlar, meclis kyryb əhd etdilər, qi Allahjar xanı zindandan xilas edib kozyny ona tapırsınlar; təzə kala tiqməyə mubazirdirlər, hər no' ilə çalırlar qi kabagınız qəssinlər. Qəhrizi Allahjar xanın kozyny dytybdyr, və oradan Fərman-abadada atlı kozyn qəndərib istijirlər dal tərəfdən sizə mane' olsunlar. By ahvalatı vacib bilib, kyllük zərifinizə mə'lym edirəm.

(Zərif xan).

Nadir — Bəzımdəqi fiqirimi by xəbər bus-butun dəjizdirdi (fiqirə qedir). Hər nə olmyz olsa qərəqdir by qun Sistanlılar ilə kyrtaram. Mirzə! sən çix jyxarı, tamaza et, davanı bəzıjram. (hazırlanır, Mirzə çixır) (yca səslə) Zeypyr! (zeypyr çalınır dızarıda kılı-kal duzur) əvvəlinci fəvc sag tərəfdən iqinci fəvc sol tərəfdən, 3-su daldan hazır olyn! (Nadir əli ilə izarə edir, zeypyr çalınıb yca səslə) Allah! allah! allah!

Pərdə.

UÇUNCU MƏCLISIN MABƏ'Dİ.

Vake olır İsfahan zəhərində Zəh Təhmas öz evində əjləzibdir; və Hejdər xan kabagında dyrybdyr.

Zəh Təhmas — Hejdər! Nadirdən bəs bir xəbər qəlmədi?

Hejdər xan — Kibleji-aləm, qəlibdir.

Zəh Təhmas — Nə xəbər var? Nə iz qərubdur?

Hejdər xan — Kibleji-aləm sag olsyn! Həç zey; jazmagından belə mə'lym olır qi əbəs jerə kozynyn jarıslınlı tələf edib, bir iz də qərmujubdur.

Zəh Təhmas — Elə zey ola bilməz, Nadir ola, bir iz bacara bilmijə?

Hejdər xan — Kibleji-aləm! Bazardan qərəq mənim səzumə dikkət edə idiniz, mən ərz etdim qi kyldyra birdən birə elə zor mənsəb verməq olmaz, qim bilir kozynyn bazına nələr qətiribdir...kozyn heç...ancak...

Zəh Təhmas — Nə uçun fiqirə qətdin? səjlə qəruq?

Hejdər xan — Kibleji aləm! Curət edib ərz edə bilmirəm.

Zəh Təhmas — (Hirsi) De qərum nə olybdyr?

Hejdər xan — Kibleji-aləm! Belə dejirlər qi qy ja Nadir kozyny özünə tabe' edib, istijir hətta padzahlıga əl yzatsın.

Zəh Təhmas — Sən haradan bilirsən? Qim dejir?.

Hejdər xan — Kibleji aləm! Qərrat ilə jazıbsınlıq qi qəlsin, nə uçun qəlmir? Və byndan ilavə ezidirəm, xalk və kozyn ona bəjuq məhəbbət qəstəirlər.

Zəh Təhmas — (Fiqirə qədir) Dogry dejirsən, hər qah belə bir zey olmasa by vaktə dəq onyn curəti nədir qi mənim byjrygyna əməl etmijə, mən demizəm qi hər əhvalatı jaz, xəbər et, amma by vaktə dəq heç bir zey jazmıjıbdır.

Hejdər xan — Bir neçə məqtyb qəndəribdir, ancak onyn səzlərinə inanmamı olar? Məsələn: jazır qi Sistanlıları kovlyjyb, Xorasanı dyzmanınlı əlindən xılas et-

mizəm, Əfganıstanı alıb xanınlı əsir etmişəm...belə zeylər jazmaqdan mə'lym olыр qı kibleji-aləmi arxajın edib, bəzindəqi jaman fiqirlərini istijir birdən əzqar edə,

Зah Təhmas — By saat Sulejman xanı bir kədar kozyn ilə qəndərərsən Əfganıstan onyn hər ixtijarını alsın və onyn qərəq bojnyny vyrdyram. Onda o kədar hunər olsun qı padzalığa əl yzadsın...xejir kojmarım elə kyldyrlar tacıma əl yzadalar.

Hejdər xan — Kibleji-aləm! Nadirdə bir dil var qı hamını aldadar, həqmunuzu jerinə tez jetirin. joxsa bədbəxtliq uz vərə.

Зah Təhmas — Dyrma! nəcə qı dedim elə edərsən, qet by saat Sulejman xanı kozyn ilə qəndər... (Hejdər xan çixir).

Зah Təhmas — (Bir az fiqirdən sonra) Hər halda qərəqdir ehtijatlı olmaq, quc onda, ad onda, devlətin cəmi ə'janları ona tərəf...jox, by izi belə kojmak olmaz, qərəqdir onyn bəzi vyryla. Hejdərdən sıvaj gejrı vəzirlərdə bir neçə dəfə dejiblər qı Nadirə ymyd bağlamak olmaz.

Hejdər xan — Kibleji-aləm! xəbər qəlibdir qı Nadir zəhərin on bez ağaclığında.

Зah Təhmas — Byjyryk ver zəhərə kojmasırlar.

Hejdər xan — Kiblei-aləm by saat onyn kabagını saxlamak olmaz, byjyryk verin qəlsin, vaktı qı daxıl oldy callada həqm edərsiniz bojnyny vyrsyn.

Зah Təhmas — Jaxzı, sən callada deyərsən hazır olsun, və byjyryk ver qı Nadir zəhərə daxıl olanda kozyny bir ağacıkda kojsyn, və zəhərin xalkı çox zadlık etməsin (Təhmas öz otağına qedir).

Hejdər xan — Hər nə hijləm var idi izlətdim. İmdi mənədən mukərrəb padzaha bir qimsə olmadıqlı Nadir duzunur. Mənim əslim xan, devlətin ixtijarı mənim əlimdə. Nadir isə dunənqi kyldyr, dogrysy urəjim kəbyl etmir qı dunənqi kyldyr by qun by təhər zan və zəvqətə lajk olsun.. xejir...vaktında qərəqdir iz qərməq!

Zah Təhmas — (Daxıl olır) (yzakdan zeypir səsi) Hejdər by nə səsdir? (Hejdər xan kapıja qədərqən, kapıdan Nadir və sərqərdələr daxıl olyb zahın kabagında dizləri ustə otyryrlar) Dyryn! (Əli ilə qəstərir) Bir adam qi padzahın əmrindən çıxdı, ona xejir dya verməq olmaz, onyn bazi qərəqdir vrylsyn (Nadir və gejrileri ajaga dyryb, bir- birinin uzunə təcəub ilə baxırlar).

Nadir xan — Kibleji-aləm nə qunahın sahlıbjam.

Zah Təhmas — Qunahın çoxdyr; neçə ajdır qedib-sən bez min kozyn aparıbsan, by vaktə dəq bir zey jazmıjıbsan, bəs byndan mə'ym olır qi padzahın əmrindən çıxıb bazında kara fiqirlər bəslıjırsən.

Mən o bazi jox etdirrəm (bərqdən) Cəllad!

Nadir xan — (Yca səslə) Səbir ediniz kibleji aləm! tavakka edirəm kyllıgynyza qəndərdijim məqtybları byjyrasılız qətirsinlər.

Zah Təhmas — Nə məqtyb?

Nadir xan — Hər nə qi olybdyr, hər zəhəri qi almızk hamıslınlın barasında Mirzə Mehti jazıbdır. Mirzə dogrydyrmy?

Mirzə-Mehti — Bəli, hər əhvalat qi olyb, vakt bə vakt təfsilən kibleji-aləmin kyllıgyna jazılıb qəndərilibdir,

Zah Təhmas — Hejdər! qagızları qətir qərum.

Nadir xan — Kibleji-aləm! fiqirinizə qəlirmi, kozynın kabagında and içdim qi byndan sonra səmimi kəlb ilə millətə və dəvlətə qəməq edəcəjən? Ola bilərmi o andımdan sonra padzahıma və dəvlətimə xijanət edim?

Zah Təhmas — Onlar qəhnə sözdu... insanın kəlbi-ni bilməq olmaz.

(Hejdər xan qagızları qətirib verir zaha)

Hejdər xan — Kibleji-aləm! Ancak iqi qagızlı alınıbdır (Zah Təhmas qagızları alıb baxır)

Zah Təhmas — (Bazılı jırgalıjb) Bəli! hər qah byrada jazılanın hamıslı duz olsa, çok hunərlər edibsınız, amma...

Nadir xan — Kibleji-aləm səbəb nədir qi mənim sözlərimə inanmırsınız? və nə səbəbə qərəqdir mən jalan

danlızam və ja-inqi jazam? Tavakka edirəm byjyraslınlz kalan məqtyqları da qətirsinlər.

Zah Təhmas — (Hejdərə) Daha damı var?

Hejdər xan — Kibleji-aləm! gejrı məqtyblar o kədər lazımlı olmadıqlna qərə saxlamamılam.

Zah Təhmas — Əhvalat fiqrindədir ja jox? Nə jazılmıadı.

Hejdər xan — Bir gəribə lazımlı söz jox idi, o barədə qərratla kibleji aləmə ərz etmişəm, və məxfi edəcəyəm.

Nadir xan — (Aclıklı) Kibleji-aləmdən çox tavakka olynır qi kalan məqtybları harada olsa Hejdər xan tapılır; iğinci, mən dəvlət və millət jolynda kılınır vıryram, necə ola bilir qi dəvlətin məndən qızılın sözu ola və halanqi cəmi kəzyn hamıslı mənə tabe'dir; əl desəm ölər, kal desəm kalarlar...

Zah Təhmas — Nadir! Əzunə çox ymyd edirsən-jaman fiqirləri bəzından bəzla, joxsa... bəzında əzəqə bir xəjallar qeçir? Hə?

Nadir xan — Zahim! fiqirimdə vətənə rovnək verməqdən, ony dyzmanlın zylmyndan, məzəkkətindən kirtarmakdan bəzka bir sej joxdyr. Kibleji-aləm! byny qərəkdir fiqirinizdən ynytmıjaslınlz qi mənim xusysi dyzmanlarımlı çoxdyr, qəzləri qurub xəjılın olan urəqləri kabyl etmir qi, mən kyldırlykdan kibleji-aləmin mərhəməti ilə qəlib by zən-i-zəvqətə çatam. Xulasə, (fiqirdə) mə'lym olyr qi mən kibleji-aləmin byjrygyna qərə əzəqə fiqirlərə duzmuzəm?

Bəli, hər qah mənim o fiqirlərim kibleji-aləmə naxəzdyr byjrysyn by saat bəzımlı vırsynlar; ancak tavakka edirəm hamı məqtybları tapdırılıb, oxyjaslınlz, o vakt jəkin edərsiniz mən kibleji-aləmin huzyryna nə-inqi tənbehə və bəqə bəjuq olan mənsəbə lajık olam. By biçara sərquərdələr və kəzyn aslan qibi dava edib, cəmi Xorasan və Əfganıstan mahallarınlı zəlzələjə qətirib, xanlarınlı əsir, jərlərini tarmar ediblər. Bynlar qəstərən gejrətin əcri bydyrmy? By binavalar zad və xurrəm qələr-qən fiqir edirdilər:

„Zahlmlz bizə mərhəmət və ən'am edəcəkdir„, fə-
kət.... (fiqirə qedir)

Zah Təhmas — (Hirsli) Mənə nəsihət etmə (bazınl əli ilə dytyb fiqirə qedir və əli ilə izarə edir qi çlxslnlar. Nadır xan və gejrilər çlxslrlar) (təq) Urəjimizi zad edəcəkdir! Ən'am edəcəkdir! Jaxsl zad edərəm! Dunənqi kyldyr mənə nəsihət edir. Xejir, qərunur bir zej var; Hejdər dejən söz qərəqdir dogry ola?.. İnsan belə olyrmyz; bir az qi əlinə ixtijar verirsən özünü itirir (fiqir). Jox by izi belə kojmak olmaz: vakt iqən çara klmak (fiqir). Nə etməq?

Qimdən bilməq qi həkikət Nadir padşalrk fiqirinə duşubdur. Hejdərin sözünə çox da inanmak olmaz (fiqirə). Tapdlm... Mirzə Mehti, Nadirin mukərrəb adamıdır, onyn hər bir qizlin fiqiri olarsə bilər.. tələb edərəm korxy-syndən hər nə varsa, açlb dejər. (Kapıdaqı fərraza) Hejdər xanlı byrajə çağlr (fiqirdə)

Hejdər xan — (Daxlı olır) Kibleji-aləm byjrygyny?

Zah Təhmas — Hejdər! By saat Mehtini byraja çağlr!

Hejdər xan — Kibleji-aləm sag olsyn, Mirzə mehtini?

Zah Təhmas — Mirzə Mehtini! Mirzə Mehtini! Mə-nə lazımdır.

Nadir onsyz heç jerə qetməz və ondan bir zej qiz-lətməz, bir birinə məhəbbətləri çoxdyr.

Hejdər xan — Təəccub! kibleji-aləmin huzyrynda elə adamların izi nə qərəq ola?

Zah Təhmas — Hejdər! Ejlə demə. Mehti ağıllı adamdır, jaxsl kələmi var. Mən istijirəm məxsysi Nadir-in barasında onynla səhbət edəm.

Hejdər xan — Bəçezm! (çlxlr).

Zah Təhmas — Mehtini korxytmək qərəqdir. Joxsa Nadirin punhan izlərini açmaz; Nadiri o çox istəjir (fiqirə) Bəli korxy baza bəladır, ony zindana saldırram (fiqirə)

Jox... əvvəl xozlyk ilə, hər qah xozlyk ilə olmadı, onda quc ilə dedirdərəm.

Hejdər xan — (Daxıl olıy) Kibleji-aləm sag olsyn! Mehti qəlibdir.

Zah Təhmas — De qəlsin (Hejdər çıxır)

Mirzə Məhti xan — Salamməlejqu!

Zah Təhmas — Mehti! Əjləz! (Mirzə Mehti otyrmyjyb koly bağı kabagında dyryr) (Zah Təhmas Hejdər xana izarə edir qi çıxır Mehti! kələmin jaxzı olmaga qərə, istijirəm sənə bəjuq bir mənəb verəm, ancak qərəqdir qi sıdk urəqlə dovlətə kylyk edəsən.

Mirzə Mehti xan — (Bəs əqib) Kibleji-aləmin mərhməti mənim uzərimə çoxdyr, ancak kibleji-aləm sag olsyn, bəjuq mənəbə mən özümü lajk bilmirəm.

Zah Təhmas — Ymyd varam qi kələminin qucu ilə dovlətə çox mənəfət qətirəsən; dovlətə və millətə zərəl olan zəjləri təxirsiz bildirəsən qi vaktında bəlanın əlacını tapmaq (Mirzə Mehti xan fiqirdə) Nə uçun fiqirə qətdin? Anlamırsanmı.

Mirzə Mehti xan — Kibleji-aləm! Həlikət anlamıram.

Zah Təhmas — Anlamırsan? Məsələn: bir zəxs padzahn canına kəsd edə, belə bir əhvalatı lazım qəlirmi xəbər edəsən?

Mirzə Məhti xan — Əlbətdə:

Zah Təhmas — Bəs de qərum Nadirin tərəfindən bir zəj ezitmijibsənmi?

Mirzə Mehti xan — Xejir, kibleji-aləm!

Zah Təhmas — Bəlqə məkəmi dostlygynda sənə dimiz ola qi qyja fiqirindən padzahlıq qəçir.

Mirzə Mehti xan — Kibleji-aləm! Neçə ildir mən onynla bir jerdə olyram, hər bir sirri və punhan sözu olybsa məndən qizlətmijibdir, həmə vakt fe'lindən və kolində səltənətinizin pajdar olmagı və kibleji-aləmə artıq dərəcədən məhəbbəti əzqar qərunur. Həlikət dava məkəmində zir qibi zənzir əlində hamıdan kabak dyzman mukabilinə qədibdir. Padzahnı səvməjən zəxs də by təhər edərmi?

Zah Təhmas — Bəs qərunur heç bir zəj ezitmijibsən?

Mirzə Mehti xan — Heç!

Zah Təhmas — (Hirsi) Səni zindana salandan sonra hamısları dejərsən... Ojet, amma bir adama bizim səhbətimizi dejibsən, özünü əlmuz bil (baş əjib qedir).

Zah Təhmas — (Fiqirdə) Bəlqə Hejdər səhvdir; ağılım qesmir qi Nadirdə belə cur'et ola, hər qah by fiqirə duzumuz olsa da belə tezliqdə azqara çixmaz (fiqirə qedib başlı əli ilə dytyr).

Hejdər xan — (Javaş-javaş daxil oluyr) kibleji-aləmə nə uz veribdir.

Zah Təhmas — (başlı kaldırılıb) Sənsən! Hejdər, mən fiqirimi sənin baranda dəjizdirdim. Dəvlət izlərində sən-dən mənə mukərrəb adam joxdur; özün qərursən sənə nə kədər mərhəmətim qeçir. Cəmi dəvlətin ixtiyarını vermizəm sənə, bynynla belə, izdən belə mə'lym oluyr qi sən istijirsən Nadir qibi adamı mənə dyzman edəsən. Dejirsən, qyja Nadir istijir padşahlığı əlimdən alsın, taxta əzu əjləssin, mənim heç dəlilim joxdyr.

Mirzə Mehti qi ona mukərrəb adamların biridir, səj-lujur, Nadir, mənim jolymda baş kojмага hazırdır. Və bir də gejrı məqtyblar qi Nadir izarə edir, məni təsvizə salıbdır, hanı o məqtyblar?

Hejdər xan — Kibleji-Aləm! O məqtybların məzmyf nyny siz bilirsiniz; hamı məqtyblarda jazılan əhvala-Əfganistanın barasındadır... Byndan gejrı bir ahvalat joxdyr, o qi kaldı Nadirin əminlijinə... zəqqim çoxdyr... Kibleji-aləm! sizinlə səhbət edəndə dikkət etdinizmi? dedi: kozynlar və sərquərdələr hamıslı mənə tabe'dir... by nə səzduz? Izarə dejilmi? (Zah Təhmas fiqirə qedir).

Zah Təhmas — Bəs Nadirin xajın olmagını qəru-nur sən jəkin edibsən?

Hejdər xan — Jəkin; mənə qun qibi azqardır, mənim məsləhətimə qərə qərəq Nadiri by qun zindana salalar, ta inqi əlakəsi heç qimsə ilə olmasın, çunqu by xəbərləri əzitsə həm kozyny həm sərquərdələri təhriq edər qi kibleji-aləmin uzunə ag olsynlar.., (Zah Təhmas fiqirə qedir; Hejdər xan kojnydan qagız çlgarır; zah Təhmas qagız qəruur).

Zah Təhmas — By saat byjryk verərsən ony həbs tsinlər (bərqdən). By saat!

Hejdər xan — Kibleji-Aləm, by qun qəlibdir. Osmanlı dəvləti bizim zərtnamamıza cavab jazıbdır.

Zah Təhmas — Nə jazıbdır?

Hejdər xan — Jazır qi qərəq biz Araz çajınlın sag tərəfini onlara verəq...

Zah Təhmas — (Fiqirdə) sag tərəfini... xejir elə zej ola bilməz.

Hejdər xan — Əlbətdə belə zej ola bilməz, amma..

Zah Təhmas — (Acıklı) necə amma?

Hejdər xan — Çaramız jokdyr, qərəq razı olak!

Zah Təhmas — Necə çaramız joxdyr? Nə uçun qərəq razı olak?

Hejdər xan — Kibleji-Aləm! Osmanlınlın mukabilinə çixmak uçun əkəllən qərəq ijirmi min kozynomyz ola, by kədər kozyny qeçən davalardan sonra jıgmakml olar?

Zah Təhmas — (Bazınlı əli ilə dytyr və bir az fiqirdən sonra) Jox mən səhv etmişəm; by saat qedib Nadiri çağırarsan by-
raja, əvvəlqi byjrygymy qi həbsə salsınlar, əlbətdə deməzsən, mən qəzurəm onsyz by iz baza qəlməz. By saat qərəqdir ony huzyryma qətirəsiniz və Cəfər xan, Məmməd xan byrada olsynlar!

Dyrma byjrydygyma əməl et (Hejdər xan çixdı) Nadir by halətdə dəvlətin muzqul izlərində qərəqdir, ah... nə jaman halətdir! (fiqirdə) Nə uçun Mən Hejdərə inanıb, Nadiri özümə dyzman edirəm? Jox tamamdır! By qundən Hejdərə çox da ymyd etməməq.

Riza xan — Kibleji-Aləm! By saat xəbər qəlibdir qi Osmanlı İravadan qeçib, otyz min kozyn ilə bizim topraga ajak kojybdyr.

Zah Təhmas — Elə iz ola bilməz; ancak by xəbər vardır qi bizim zərtnamanı kabyıl etməjib, istjir qi Araz çajınlın sag tərəfini onlara verəq.

Riza xan — Kibleji-aləm! by xəbəri jəkin bilib kylligynyza qəlmizəm, joxsa curət etməzdim.

Zah Təhmas — Bəs Hejdər qərunur səhvdir. Ah xajın! ah bədbəxt Hejdər! By saat ony çağırarsan qərum by ahvalatları nə uğun qizlədir.

(Riza xan istijir çixsın, Nadir xan, Hejdər xan, Məmməd xan, Cəfər xan daxil olurlar).

Zah Təhmas — (Nadirə) Mən sənə taxsırdından qeçib, əvvəlqi ixtijarını kajtarıram: ymyd varam qi bir para xəjalatdan kajıdıb, sədakət ilə xidmət edəsən. By saat Riza xan bir gəmçin xəbər qətiribdir qyja, Osmanlı bizim jərlərə ajak kojbdyr, ona qərə vaktı fot etmijib, Riza xanı, Məmməd xanı, Cəfər xanı qəməqçi qəturub qədərsən dyzmanını mukabilinə!

Nadir — (əvvəl javaz səslə, sonra qetdiqcə səsinə ycaldır). Kibleji aləmin mərhəməti mənim üzərinə çoxdyr. By vaktə dəq sadıki-kəlb ilə dəvlətə və millətə kyllik etmizəm; vətənimizi dyzmanlardan xilas etmizəm; Xorasandan sonra kibleji-aləmin xəbəri olmyja-olmyja Əfganları ustə qetmizəm, jərlərini alıb əzlərini daga daza salıb, vaktında zahıma xəbər etmizəm, amma by kylliklərinin əvəzində kibleji-aləmin tərəfindən nə-inqi bəjuq mərtəbəyə və həttə xoz bir nəzərə də lajık olmamısam. Mən heç! Amma kyzyn, kozyn uğun padzahının „Mərhəbə“ səsi kuvvət-i-kəlb- və bəjuq səadətdir...

Dəvlətə by qunədəq mən xijanət etməmizəm, bynynla belə kibleji aləm bir saat byndan əkdəm, necə qi ezitdim byjyryk verməssiniz məni həbsə salsınlar.

Çox təəccub! Çox təəccub! Səbəb? Səbəb? İnsanın bi-insan, bigejrətliyi və paxıllığı! bilərəm hamısını bilərəm, fəkət kibleji-aləm! əzumə curət edib dejirəm: həmişə padzah ilə millətin arasında olan pərdə dəvlətin viran olmagına və millətin bədbəxtliyinə ən birinci səbəb olybdyr. By pərdə vəzirlərdən ibarət bir zeydir qi həm padzah və həm də milləti karanlıkda saxlar; nə padzahın millətdən və nə millətin padzahdan xəbəri olmaz.

Millətin zylymdan ahi-nala səsinə padzah ezidirsə,

vəzirlər dejərlər: „Kibleji-aləm səni millət alkıslajır-alkıslajır... ağılsız fərasətsiz öz vəzifəsini anlamayan padzah by sözlərə inanar, inanıb da zavallı millətin dajıma qəz jəzına və axırda vətənin pyç olmagına səbəb olar“.

İmdi həzərat! Bir padzah qi dəvləti və milləti tapzıra bi-insaf, bi-mə'rifət zəxslərə, (baxır Hejdər xana və səsini ycaıdır bir padzah qi can fəzan olan kozynyn və sərqərdənin kədir kijmətini bilmijə, (uzunu xanlara) tac və səltənətə lajık dejil. Hər qah istijirsiniz vətənimiz hər fəsaddan xali və alydə ola, qərəqdir belə padzah səltənətindən xaric olsyn ! .

(Cəfər xan, Riza xan və Məmməd xan hamı kılınclarını sıjırıb) Dog-ry byjryrsynyz, Nadir zah, Sag olsyn Nadir zah! Sag olsyn! Zah Təhmas və Hejdər xan əzlərini itirilər və dilləri dytylyr).

P ə r d ə .

DÖRDUNCU MƏCLİS.

Vake olır İsfahanda; Nadirin iz otağı: bir tərəfdə ystıl ustunda qitablar, otak xalılar ilə dözənmiş; Mirzə Mehti xan otyryb jazır.

Mirzə Mehti xan — Qjərəsən belə bir vucydy İran daha qjərəcəqmı? Çətin! Səzu bir, urəji saf, zir urəqli, əslan kuvvətli, vətəninini səvən, millət jolynda can kojan, sahlıbsızlara sahlıb, qəməqsizlərə qəməq edən, jetimlərə bərvəris verən Nadir, həjif qi tez kocaldı, İmdi duz kırx altı jazı var. Bynynla baxanda altımləz sinnində, kocaja oxzyjyr. Aj zamana!

Qim dejərđi qi Nadir belə tez davadan əl çəqər? Nadir, dava adı qjələndə özqjələrini qjəndərir, axırlıncı Dağıstan davasından sonra çox təgjir tapıbdır. Dogry dejirlər: „Söz kırılncdan qəsəqin olar,, Həkiqət elədir! Nainsaf zəxslərin sözləri, bi gejrət muftəxor xanların paxıl həsədləri Nadirə çok tə'sir edibdir. Hejdər xan cəzasına çatdı, Cəfər xan Riza xan, Məmməd xan dəvlətin əvvəlinci adamları zahıddırlar qi Nadir taxtdan bəz kaçırdı, amma İmdi haman by zəxslər Nadirin barasında gejrı zəxsi sözlər danlızırlar; dejirlər qyja Nadir, Səfəvi nəslinin əlindən səltənəti qıuclə aldı... xulasə, by axır vakt Nadirin ahvalı xejli pərizandı, bir boz sözlə halindən çıxır; qjər iz nə jərə çatıbdır qi mənimlə də hirsli danlızır, və halan qi mənim xatırlımlı çox istijirdi. Qim bilir, bəlqə məndəndə söz duzəldib dejidlər! (fiqir) (kapıja tərəf qjedib baxır) Hejhat! Byndan mukəddəm subh saat bezdə, altı da izə məzgyıl olardı, amma İmdi saat ondyr, by vəkta dəq qjəlmir (kapıdan baxır) jox qjəlir.

(Mirzə Mehti qagızlarınlı qjəturur, Nadir əlində agac, zah paltarında hirsli, avaz-javaz daxıl olır.)

Nadir zah — (Ətraflına nəzər jetirir) Mirzə, Dağıstan davası
sını, jazıb kyrtarıbsanmı?

Mirzə Mehti xan — Xejir kibləji-aləm! kyrtarmaga az
kalıbdır.

Nadir zah — Neçə qunə tamam olar?

Mirzə Mehti xan — Kibləji-aləm on qunun ərzində
kyrtararam.

Nadir zah — (Hirsli) Jaz, jaz, tez kyrtar, mənə lazımsan!
(fiqir)

Mirzə Mehti xan — Kibləji-aləm! nə barada?

Nadir zah — Bir neçə daxilijə izlər var, bir neçə
kanyınlar var, istijirəm jazasan (fiqir). Əvvələn fiqirim by-
dyr di iqi dyzmanı barıbdıram (Mirzəyə diqqətli baxır).

Mirzə Mehti xan — kibleji-aləm sag olsyn anla-
mıram!

Nadir zah — (Aclıklı) Hə Hə! Əlbətdə adam demirəm:
iqi dyzman, Jə'ni iqi məzhəb (Mirzə fiqirə qedir) nə uçun
fiqire qetdin. Joxsa jənə baza duzmursən.

Mirzə Mehti xan — Bəli kibləji-aləm! İmdi baza duz-
dun.

Nadir — Dogrysv zia, sunnu adı ezidə bilmirəm. Qə-
rəq by iqi məzhəb birləzə. Nə səbəbə, mənəfəti nədir?
onları sonra dejerəm.

Mirzə Mehti xan — Dogrydyr. kibleji-aləmin əlində
hər bir zej asandır, amma.. by iqi məzhəbin birləzməji
çətindir.

Nadir zah — Mənim əlimdə heç bir zej çətin dejil
İnzallah, hər qah allah jar olsa, məksydyma çataram Du-
nən Riza xanı qəndərdim axynd molla Əli-Əqbərin ja-
nına qi imdidən bazlasın xalka nəsihət etməyə. By qun
qərəq cavab qətirə: vaktə qi xalk byrada hazır oldy;
onda Osmanlıja jazmaljam ta inqi zərt, zurytlarını mənə
mə'lym edələr.

Mirzə Mehti xan — Allah xejir versin!

Nadir şah — İqinci fiqirim bydyr: qərəqdir İncil bizim dilə tərcümə olyna!

Mirzə Mehti xan — Kibleji aləm! o nə üçün?

Nadir şah — Dəvlətin mənfəəti üçün; hər padşaha lazım qəlir gejrı tıjfanın dinini bilsin, ta-inqi gejrı tıjfa ilə dininə muvafik rəftar olynsyn.

Mirzə Mehti xan — Bəli kibleji-aləm! Fiqiriniz qəzəl bir fiqirdir.

Nadir şah — Uçuucu fiqirim: mollaların ixtıjarlarını azaltmaq... hesab ertmişəm bir ildə məscidlərdən jeddi milyon mənfəəti alınır, heç bilirsən qimlərə məsrəf edirlər?

Mirzə Mehti xan — Xejir, kibleji-aləm!

Nadir şah — Mollalar və axyndlar! By pyl qərəqdir dəvlətin xəzinəsinə jıgılsın, zira qi xəzinədə pyl olmasa, közyn saxlamak olmaz, közyn olmazsa, vətən saxlamak olmaz, vətən qədərsə məscid də olmaz və bəldə din də əldən qədər.

Mirzə Mehti xan — Kibleji-aləm! Bəs mollalar nə ilə dolanacaq etsinlər?

Nadir şah — Ənvələn by kanyndan sonra hər tən-bəl mollalığa kaçmaz, iqinci, mollalığa olan zəxslərə, dinə ravac verən uləmalara islamın gejrətini çəqən axyndlara məvacib tə'lin edəcəyəm.

Əsil mətləb bydyr qi, mollanın öz ixtıjarına kojmaq, bir dəvlət qi mollalar ixtıjarıda jazadı, o dəvlətdə tərəkki olmaz... Çünqu bir neçə səbəblərə qərə molla kısmı həmişə çalızar qi, xalkı karanlıkda jazatsın, daha dogrısya dəvlətə dajır kanynları bilmərrə ryhanılardan almak qərəqdir... (fiqir)

Dördüncü fiqirim bydyr: qərəqdir mənim padşahlıqımda fəkir və sahil tapılmıja, məjər-inqi əlsiz ajaksızlardan başka; bir dəvlətin qi fəkiri sahil çok oldy, o dəvlətin tez pyç olmagına ehtimal var... xulasə, by minval bazımda çox fiqirlər var... (fiqirə qedir) Ymyd varam qi bynlar hamıslı düzələ...

By qun Riza xanı qəzlujurəm axynddan cavab qə-tirsın, qərəq qələn odyr.

Nadir zah — Riza xan! Necə oldy?

Riza xan — Kibleji-aləm! fiqirninizin hamıslınlı bəjan etdin laqın...

Nadir zah — (Aclıklı) Necə laqın? Hə, de qərum.

Riza xan — Kibleji-aləmin qəzəl fiqirləri axynda xoz qəlmədi...

Nadir zah — Xoz qəlmədi? Mən istəmirəm özunu byraja çağırtdıram, ta-inqi mənım janımda korxysyndan bəli dejib, qədən də jənə öz bildijini edə. İmdi qi belə oldy (agacı jərə vyryr) by saat, de qərum nə uçun xoz qəlmir?

Riza xan — Kibleji-adəm, dejir mən avam nasdan korxyram, bir söz by barada danızsam, evimi garət edərlər

Nadir zah — Aj biçara canımdan korxmyr evindən korxyr, imdi qi belə oldy (hirsli) by saat qədib byjyryk verərsən bazınlı qəssinlər. Dinə rəxnə salan mollaların pərəstarı olan Suləyman xanı həbsə salsınlar... (hirsənib aja-ga dyryr, hirsindən danıza bilmijib, agacı jərə vyryr) Dyrma, by saat padzah byjyrdygyna əməl et... (Riza xan çıxlı) Mirzə by saat sylvana qagız laz qi mən xahlı edirəm umym xejir-den ötru iqi məzhəb birləzə, ezitdin? (agacı jərə vyryr) mən qəstərrəm o mel'yn muftəxorlara.

Mirzə Mehti xan — Bəçezm! (Nadir zah çıxlı) Bəli, az dyzman var idi imdi də mollalar; bynların kabagında dajanmakmı olar? Byndan mukəddəm jənə məndən söz ezidirdi, amma imdi artıq söz danızmak olmyr. İnsanln bazındaqlı fiqirlər nə qəzəl fiqirlərdir. Nə qəzəl kanynlardır bynlar hamıslı dınpərəst ve millətpərəstliq nizanəsidir, amma hejif anlamırlar,

(Cəfər xan içəri daxlı olır)

Cəfər xan — Mirzə Mehti xan! By nə əhvalatdır? Dejirlər zah byjyryk veribdir molla Əli-Əqbərin bolny-ny vyrsynlar.

Mirzə Mehti xan — Bəli, xan dogrydyr.

Cəfər xan — Səbəb?

Mirzə Mehti xan — Bir nəçə sıfarlız qəndərmizdi, əməl etməq istemir.

Cəfər xan — Necə? Nə sıfarlız?

Mirzə Mehti xan — Riza xandan əyal edin, sizə hamıslınlı nagıl edər, çünqu izin içində odyr.

Cəfər xan — By iz jaxzıl olmadı, mollaları özünə qərəq dyzmən etmijə idi .. fiqir)

Mirzə Mehti xan — Fiqir edirsən, qərursən hakk edir, bynyn sözu odyr qi dinə rəxnə salmasınlar, bynyn çalıxdıqlı odyr qi islam kuvvətlənsin, millət ajlıslınlı, vətən tərəkki etsin. Nə etməli. By bir tərəfdən izi duzəldirsən xanlardan bir nəçəsi pozır, məsələn: byjyryk veribdir Sulejman xanı həbsə salsınlar. Çünqu bir neçə muftəxorları padzahınlı uzunə dyrgyzyr.

Cəfər xan — Allah-u-Əqbər! Nə jaman iz oldy, tərş qibi də by qun zqara çağırıldı, qərəq qədəq. Bynyn by halətindən ziqara qədərsən qərəq hər kədəminə dikkət edəsən. Allah belə eləjə idi qi ziqara qətməjə idi.

Mirzə Mehti xan — Olsyn, qi by qun ziqara qətmijə, çünqu ovkatı nihajətdə təlxdir.

Cəfər xan — Xejir? necə ovkatı təlx olmyz olsa, dediji söz fiqirindən çıxmaz. Jaxzıslı bydyr qi mən qədim, bəlbə məni qərməsə ziqar fiqirinə duzmujə (istejir çıxslınlı, Nadirrast qəlir).

Nadir zah — Cəfər? Hara qədərsən?

Cəfər xan — (Korxa-korxa) Heç, kibleji-aləm.

Nadir zah — (Hirsli) Necə qi heç? Hara qədirdin?

Cəfər xan — İstədim fərrazdan xəbər alam: kibleji aləm by qun ziqara tərif aparacakdır, ja jox?

Nadir zah — Əlbətdə! əlbətdə! (Mirzə Məhti xana) De ha-zırlaşslınlar (Mirzə Mehti xan çıxır) (Cəfər xan). By qun ziqar qərəq jaxzıl olsyn.

Cəfər xan — Bəli, kibleji-aləm!

Nadir zah — Səbəb?

Cəfər xan — Kibleji-aləm byjyryr.

Nadir zah — (Rixənd ilə) Kibleji-aləm byjyryr! Hər izdə mən dedijimə kyllak assanlz, çox yaxşı olardı məsələn: Sulejman xana, qərrat ilə demizəm qi sən dəvlətə kylyk etməqdənsə qədib bir para adamlarla əbəs jərə vaktını qeçirirsən, Xejir, mən dedijim sözlər, havaja qedir. Zərər joxdyr. İmdi bəlqə duzunə (Aclıklı).

Mirzə Mehti xan — Kibleji-aləm sag olsyn! ziqara hazırdırlar.

Nadir zah — Qjedəq (Mirzə Mehdi xan) Mirzə, sən izində ol, dedijim məqtyby jazarsan (Nadir zah və Cəfər xan çıxlırlar).

Mirzə Mehti xan — (Təq) Lazımdır məqtyby by saat kyrtaram, gəribə insandır! Bəzi necə karlık, fiqiri necə daglık olsa da, jənə dediji söz fiqirində çıxmıdır (jazır və hərdən bir kələmi saxlılb, fiqirə qedir). İzlərin belə karlık vaktında çox muzquldur qi by baza qələ, qərəq allah nə istijibdir (jazır). İqi məzhəbin birləzməji həkikət qəzəl yaxşı bir fiqirdir, çunqu ədavət bilmərrə ortalıkdan qəturulər, mədəniyyət artar, hər iqi millət kuvvətlənər (jazır) Mollalara məvacib qəsməqdə mənim təsəvvurumə qərə, jaman dejil, padzalıkdan məvacibləri olsa bir para ağıla qəlmijən zeyləri və azqara millətin, vətənin dovlətin zərəri olan sözləri xalkın aralarında nəzr etməzlər (jazır). O qun mənə dejir qi: Mirzə sən elə bilmə qi mən ryhanlılara dyzmanam, xejir, dinə rəvnək verən mollalar mənim canlımdırlar, dinə rəxnə salan mollalara həkikət mən dyzmanam... bynlar zahirdə din pərəst batında dini tarmaredirlər (fiqirə qədib jazır). Bəli, fiqir etdiqcə qəursən insafan ağıllı kanyndır. Həkikət qəzəl fiqirlərdir. Amma hejif kədrini bilən joxdyr... (Məhəmməd xan tələsmiz içəri daxlı olır).

Məmməd xan — Mirzə Mehti xan! By nə ahvalatdır! Dejirlər zahı ziqara qədərqən atıblar.

Mirzə Mehti xan — (Əlindən kələmi salıb dyryr). Nə byjyryrsynyz, xan? Elə zey ola bilməz: imdi by saat qetdilər.

Məmməd xan — Bəli imdi by saat zəhərə govga duzubdur, hətta dejirlər... (fiqir)

Mirzə Mehti xan — Hə... nə dejirlər? Joxsa vəfat olybdyr? Hə?

Məmməd xan — Bəli, bir elə zey danlırlar.

Mirzə Mehti xan — Vaj! Vaj! İranın qulu soldy, qunu batdı, baxtı karaldı. (bilmir nə etsin)

Məmməd xan — Xan, özünüzü əbəs jerə həlaq etmijiniz, bəlqə də by xəbərin əsli olmasın, amma ony jəkin bilirdim qi by iz javlkda olacakdır.

Mirzə Mehti xan — (Hirsli baxır) A! bəs qərunur siz bilirdiniz... (by vakt bajırda kejlial duzur). (Nadiri kolyndan dytyb qətirlər: Məmməd xan gejrı kapıdan çlxır). (Nadirin bir koly jaralı səndəlin üstündə əjlədirirlər).

Nadir zah — O bədbəxt atanı heç qəs qərmədi?

Cəfər xan — Kiblej-aləm! Vəliəhd mezəyə byjyrmyzdy, ancak bir əsər tapmıjıbdır.

Nadir zah — Çagırın,

Riza xan — Kibleji-aləm! Byradadı! (Riza-Kyly xan əllərini dözünə kojyb, Nadirin kabagında dyryr).

Nadir zah — (Dikkətlə baxır) Ogy! Bir əsər tapmadın? Bir insan qərmədin?

Riza-Kyly xan — Xejir zah baba!

Nadir zah — Çox təəccub! By saat qərəq o bədbaxtı tapasınız (hirsli xanlara baxır) Dyrmıjyn! (Riza xan, Cəfər xan və Riza-Kyly xan çlxırlar. Mirzə Mehti xan mat dyryr).

Nadir zah — (Mirzə Mehti xana). Mirzə qərursən mənimlə nə təhər rəftar edirlər?

Mirzə Mehti xan — Qərurəm, kibleji-aləm! Qərurəm, sizdən sonra İranın halını nəzərimə qətirirəm.

Nadir zah — Jaxzı qi atan bədbaxt, rəhimli imiz, qullə ancak kolymdan dəjibdir.

Mirzə Mehti xan — Kibleji-aləm! Allah taalanın İrana rəhmi var imiz...

Nadir zah — Hər qah by uç nəfər tapmasa, jəkin qi by fitnə bynların tədbiridir.

Mirzə Mehti xan — Kibleji-aləm, onların üçüncüsü vəliəhdidir.

Nadir şah — Ah mirzə, by dunjada heç qəsə inanmak olmaz (fiqir), oğlyma da mənim qumanım var, çünqu bir aj byndan mukəddəm bir neçə söz kylağım jetizibdir.

Mirzə Mehti xan — Kibleji-aləm, sizin tərifinizdən bir az mukəddəm Məmməd xan byrada idi; onyn sözlərindən mə'lym oldy qi by izdən xəbəri var.

Nadir şah — Məmməd xan? Hə... hə.. çağır by saat (Mirzə Mehti çixir) Bəli... hər bir padşah iqi dyzmandan xilas dejil: vətən, millət gejrəti çəqmijən, qununu ejzi-izrətdə qeçirib millətin dajım zylymlara dyçar edən padşah əcəlini millətdən qəzləsin... millətin və dəvlətin tərəkisinə çalzan, by jolda təzə kanyınlar kojan vətənin zylymdan xilas etməq istijən pabşah əvvəlinci qulləni öz mukərrəb adamlarından qəzləsin. Mənim jəkinimdir, by qullə millət qulləsi dejildir!...

Mirzə Mehti xan — Kibleji-aləm sag olsyn qəndərdim çağırslar.

Nadir şah — Bəs nə dejirdi Məmməd?

Mirzə Mehti xan — Kibleji-aləm, çox ustü örtüldən; ancak byny anladım qi, by izdən onyn xəbəri var.

Nadir şah — Çox əcəb! Bəs qərunur onyn uçun ziqara qetmijibdir (Məmməd xan varid olır)

Məmməd xan — (Nadir şahın kabagında dyryr) kibleji-aləm by nə bədbaxlıkdır uz veribdir?

Nadir şah (Rixənd ilə) Bəli, belə qərəq ola imiz. Nə uçun, bəs sən ziqara mənimlə qetmədin?

Məmməd xan — Kibleji-aləm, kızım can ustədir, mumqun olmadı.

Nadir şah — Bəs, bir xəbər bilmirsənmi?

Məmməd xan — Kibleji-aləm! nə barada?

Nadir şah — (Acıklı) Necə nə barada? Qəzlərin qərmurmu?

Məmməd xan — Kibleji-aləm! bir əhvalat ezitmizəm amma...

Nadir şah (Hirsi) Nə bilirsən, de by saat...

Məmməd xan — Kibleji-aləm, vəliəhd qərəq by izi hamıdan yaxşı bilə.

Nadir şah — Sənin qəzundən belə mə'lym olыр qi by oglymyn fitnəsidir?

Məmməd xan — Bəli kibleji-aləm!

Nadir şah — Subyt?

Məmməd xan — Bir elə subytym joxdyr, ancak belə dejirlər (by vakt Riza xan, Cəfər xan içəri daxil olurlar).

Nadir şah — (Uzunu Cəfər xana) Necə oldy?

Cəfər xan — Kibleji-aləm, byradan çixandan sonra bizə dedi qi mən özüm qərəq o bədbaxtı axtaram tapam, baxna bir neçə adam cəm edib, zəhərdən qanara çixdı.

Nadir şah — Hə... tamah quc qətiribdir! (acıklı ajaga dyryr) Daxıl — dax ustə kojaram, bojnynyzy bir dəkikədə vyrdyrram, İranı alt ustunə dəndərrəm... by saat oglymy koly baglı byraja qətirməsəniz, dyrmajın.

(Məmməd xan, Riza xan Cəfər xan tez çixırlar)

Nadir şah — (Baxna əli ilə dytyb əjləzir, sonra mirzəyə). Mirzə qərursən dyzmanlım mənimlə bir evdə olыр, mənim səjəmə dolandır, mən dyzmanlımı irakda qəzirəm.

Mirzə Mehti xan — Kibleji-aləm! inanmıjınız by sözlərə, İranı bədbaxt etmişiniz, hamı hijlə by xanlardadır qi vuzərə hesab olynurlar. Bynlar çox biinsaf xalkdır. Inanmıjınız, kibleji-aləm! vəliəhdən belə sejlər sadir olmaz...

Nadir şah — Xejir, daha zühə jeri kalmadı, onyn qərəq by qun iqi qəzləri də çixax, və cəmi İran da rahat ola.

Mirzə Mehti xan — Kibleji-aləm! izi jəkin etməmiş vəliəhdi bədbaxt etmişiniz.

Nadir şah — İz mənə çox jəkin olybdyr; mirzə, əbəs jerə tavakka etmə (hirsli) qərəq by qun onyn qəzləri dunjanın lızılına həsrət kala, by qundən mənim Riza-

Kyly adlı oglym joxdyr. By qundən İranın vəliəhdi joxdyr... (başını əli ilə dytyb fiqirə qedir, dizarıdan kıl-kal səsi qəlir, Riza-Kylyny kolları bağlı qəirirlər)

(Riza xan, Məmməd xan, Cəfər xan, Riza-Kyly xan)

Nadir zah — (Başını kaldırılıb Riza-Kyly xana) Bədbəxt oglym, tamahqar oglym, atandan artıkmı, dövlətə, millətə kyllük edəcəqdin, qi by fiqirlərə duzdun? (Hirsli) Aparın by saat bynyn iqi qəzlərini də çixardın (qəstərir) By qəzlər qərəq onyn uzununu qərmujə, o qəzlər dəxi, by dunjanın ləklən... (hirsli) aparın!

Riza-Kyly xan — Zah baba! mənim qəzlərimin kijməti heç, amma İranın qəzsuz kojyrsan!... Aparın məni! padşahın byjyrdygyna əməl edin. İzin həkikəti sonra mə'lym olar (uzunu xanlara) İranın evi o vakt jıxıldı qi sizin qibi zəxsləri uməraj-i-dəvlət təjin etdilər (çixır və dənca xanlar) aparın!

Nadir zah — (Səndəlin ustə jıxılıb, başını əli ilə dytyr) Pərvərdiqara! Nə halətdir... (urəjini əli ilə dytyr): yf! urəjim dəqunur

Mirzə Mehti xan — (Jıxılır Nadir zahın ajaklarına) Kibleji aləm! neçə ildir kyllük edirəm. By vaktə kədər tavakkam olmyjybdyr qi, kabyl etmijəsiniz, axırındı tavakkamdır, vəliəhdi bədbəxt etmijin.

Nadir zah — (Hirsli) İtil qəzumdən, sən də onynla dilbir olybsan? (Mirzə Mehti xan javaz-javaz dyryb qedir).

Qulcahan — (tez qəlib Nadir zahın ajagına duzur) aqlıja-aqlıja) Kibleji-aləm! səni and verirəm o zəjə qi canın onyn jolynda çurudubsən, jazıgın qəlsin mənim balama, məni axırətə dəq qəzu jazı kojma, Nadir! (aqlıjr) İjirmi il ondan ətrumu bəsləmişdim? (aqlıjr) (Nadir zah başını əli ilə dytyr) Nadir, evimi jıxma, byjyr mənim qəzlərimi çixartsınlar, balamda taxsır joxdyr (ajagını kycaklılb aqlıjr)

Nadir zah — olmaz, belə qərəq olsyn, dövlətə xəjanət edən qərəqdir cəzasına çatsın...

Qulcahan — (Jalvarır) Nadir! Byjyr iqi saat qəzləsinlər, ta qi o çixan qəzləri dojnca əpum, allahı səvirsən mənim qəz jazıma rəhm et! (aqlıjr) Sən İranın adil bir padşahı, mən İranın bir bədbəxt analarından biri. İzin

təhkik olynmagını tələb edirəm... Byna da hakklım joxmy?

Nadir zah — (bir az baxıb bərqdən) Dyr qet! (kolyndan dytyb jlxlr).

Qulcahan — (Bərqdən) Aj! (gəz edib jlxllr).

Pərdə.

DÖRDUNCU MƏCLİSİN MABƏ'Dİ.

Rəxtixab .

Mirzə Mehti xan — Pərvərdiqara! nə jaman və dəh zətli vakəədir! Byndan sonra Iran dəxi duzəlməz. Zah by qun sabah ağıllı itirib, dəvlət, duzəcəqdir bigejrət xanların əllərinə...

Qim bilir nə olacaktır. Biçara Riza-Kyly xan, zalım yzagı nahak jərə bədbaxt etdilər. Dunən zah çağırılıb, mənə dejir: Mirzə bir səhvidir etmişəm. Cəmi dunja kana batsa, o səhvi duzəltməq olmaz; iz azqar olybdyr. Riza-Kyly xanın by izlərdən bilmərrə xəbəri joxmyz; by fəsadlar tamam xanlardan uz vəribdir..

Nadir zah — (Əlində agac, beli buqulmuş javaz-javaz qəlir) Mirzə! necə qi dunən ezitdin elədir; na-insaf yzagı mənim balamı nahak jərə qəzsuz kojdylar (agljlr). Mən evi jlxlmiz, mən ağıllı itirmiz binamısların sözünə kylak asıb onlara inanıb, həkikət İranı qəzsuz kojdy (agljlr).

Mirzə Mehti xan — Kibleji-aləm! səbr etməq lazımdır; taxsırqar cəzasına çatar.

Nadir zah — İz izdən qeçibdir, dunja bəzilə tənq olybdyr (bəzilə cytyr).

Mirzə Mehti xan — Kibleji-aləm! by fəsadları tərədən bəs mə'lym dejilmi?

Nadir zah — Birdirmi? İqidirmi? Duz əlli nəfər sözlərini bir ediblər qi məndən sonra İranın taxtı Riza-Kylyja təslim olmasın... bəli məksydlarına çatdılar.

Mirzə Mehti xan — Adları mə'lymdyrmy, kibleji aləm!

Nadir zah — Bəli, əlbətdə mə'lymdyr. By qun cəzalarına çatarlar. Əlli nəfərədəq bəzları, qərəqdir qəsilsin.

Nadir zah — (Taxta əjləzir, bəzını dytyb, Mirzə Mehti xana javazdan) qet mən bir az rahat olym... (yzanlı) jox rahat ola bilmirəm (urəjini dytyr) Of, nə halətdir pərvərdioqara! Qəzləriin torlanır (birdən korxyb dytyr, qyja qəzunə adam qərunur) Qimsən hə? katildir! (qeri çəqilir) Məni... məni öldurməq istijir, hə jox... jox... (bəzını dytyr) pərvərdioqara! əlum mənə vacibdir, (dizi ustə dytyr) Ancak istijirəm qəz jazım ilə qunahlarımı mindən birini təmizləjim. Mən qərəq aqlıjam, kanlı jazlar təqum, oglym təqi qor olym. Ondən sonra əmr əzunundur, mənim naləmdən jer, qəj qərəqdir mələjə, ondən sonra ixtijar sənindir.

Mən qərəqdir jaman-jaman dərdlərə muhtəla olam.. (aglıjır) Agla qəzlərim agla: dunjanın ləzizləna oglym qibi qərəqdir həsrət kalam (bəzını iqi əli ilə dytyb əzaga baxıb, aglıjır)

Qulcahan — (Əli kojnynda, kara paltarda javaz-javaz qəlir) Nadir! Nə səbəbə bələ edirsən? (Nadir zah səs vərmiş, Qulcahan javıga qedir) Nadir! nə olybdyr? (Nadir dytyr).

Nadir zah — Heç (bəzi əzaga), Qulcahan, dogrysy uzunə baxa bilmirəm, taxsırlım çoxdyr: əlindən nahak jerə balanı almısam (əlindən dytyr), bağlızla məni bağlızla: səni and vərirəm oglymyn təqulən qəzlərinə. (kycaklazıb aglıjırlar)

Qulcahan — Ah Nadir, Nadir! ana olsa idin bilərdin mən nə çəqirəm. Nə etməq, hərdən baxanda urəjim od dytyb janır... kijamətə dəq janacagam... (aglıjır) (dizərdən səs qəlir)

(Nadir zah kaplja tərəf qedir)

Nadir zah — Nə var? (kaplıdan çıxır) Jaxzı, bir az səbir etsinlər (Qulcahana) Riza - Kylynyn joldazlarıdır, qəliblelər qərməjə, qedim o biri otaga, oglym byra qələndə mən ony qərmujum.

Qulcahan — Nadir! Bədbaxtı əzunə həsrət kojma; neçə dəfə dejibdir, məni apar zah babamın janına.

Nadir zah — Jox, jox, Qulcahan qətirmə qəstərmə! Jəkin bil qi ony qərsəm aqlım bəzımdən çıxar. Hərdən

bir jyxyda qərəndə dəli olyram... insaf məni incidir, urəjim od dytyb janır.

Qulcahan — Bəs nə edim? Nə çara kılılm? Hər qun jalvarır məni zah babamın janına apar, bəlqə by qun sabah əldum mənə xəjir dya versin (ağlılr).

Nadir zah — Xəjir dya! Ah biçara binava! (urəjini dytyr) yf! Jenə bir zej sancdı (fiqirə qedir) Jaxzı, razı oldym, ancak mən jyxyda iqən qətir! bəlqə bir az saqlt ola. İmdi qet joldazları qəzlujur (qedirlər)

Fərraz — (Kapıdan) Byjyrynyz!

(Əli-Əzrəf bəj, Mysa bəj, Salah)

Əli Əzrəf bəj — Jaxzı imdi nə təhər etməli?

Mysa bəj — Necə nə təhər? And içdiq qi qərəq Nadiri əldurəq, qərəqdir qi elə də ola.

Salah bəj — Bir az javaz danız fərraz ezidər.

Mysa bəj — Fərraz onsyz da qərəq bilsin.

Əli Əzrəf bəj — Nə təhər edəq qi, fərrazı ələ qətirəq?

Salah bəj — Birdən razı olmadı.

Mysa bəj — Mən razı edərəm.

Əli Əzrəf bəj — Bəzla qərəq (Mysa fərrazı çağılır). (iqisi bir tərəfdə səhbət edirlər).

Mysa bəj — Fərraz!

Fərraz — Bəli aga!

Mysa bəj — (çoxly pyl qəstərib) De qərüm by pyly istijirsən, ja xanlık və ja-inqi nəqərçiliq?

Fərraz — Əlbətdə xanlık. Pyl da olsa daha da jaxzı olar.

Mysa bəj — İmdi qi elədir, əzizim! Nadir zahın bəzına nava qəlibdir, by sabah ony taxtdan duzurəcəqlər; ondan sonra qim bilir sən byrada kalasan ja jox; jaxzı dejilmi bir iz edəsən, həm xanlık və həm dəvlət kazanasan?

Fərraz — Nə izdir, aga?

Mysa bəj — Lazım qəlir qi ony əldurəq. (Fərraz fiqirə qedir) Nə uçun fiqirə qətdin, jaxzı pyl vəririq və qələcəq-

də xan olarsən, çünqu o adam qi bynyn jerində əjləzə-cəqdir, bizlərə kohymdyr.. Biz qecə vaktı qələcəjiq, sən jalandan jyxyla və kaplını da açık koj.

Fərraz — (Bir azdan sonra) Jaxzıl, razıl oldym.

Mysa bəj — (pyl verir) Al kabakea byny.

Salah bəj — İmdi de qərəq, Nadir harada jadır.

Fərraz — Nadir axır vakt by otakda jadır, çünqu hərəmxanaja qetmir qi ogly ilə rast qəlir.

Əli Əzrəf bəj — Çox əcəb! Nə vakt rəxti-xabına yzanılır?

Fərraz — Oglynyn əhvalatından sonra rəxti-xabuzu qərmujubdur: qah o taxtın ustə, qah sandalın ustə jadır və çox vakt jatılır, çox vakt qecədə neçə dəfə dyryb, öz özü ilə danılır.

Mysa bəj — Çox əcəb, bəs biz qedəq, sən də vaktına hazır ol.

Fərraz — Riza-Kyly xan byraja qəlsə nə dejim?

Salah bəj — De qi joldazların dedilər, özqə vakt qələcəjiq, ancak əhvalını bilməq istijirdiq (hamıslı çlxırlar).

Fərraz — Həkikət zahdan dəxi hamı əlini uzubdur, koj özqəsi olsyn, bəlpə mən də xan olam.

Nadir zah — (javaz-javaz qəlir) Konaklar necə oldylar?

Fərraz — kibleji-aləm sag olsyn! dedilər bir zej ynydyblar, qetdilər qətirsinlər.

Nadir zah — Qərunur biçara oglyma bir zej bəxziz etməq istijirlər. Jaxzıl, kaplıları bağla. Hərqah qəlsələr, ajrı otaga dəvət et (fərraz çlxır).

Nadir zah — Biçara arvad kan aglıdır, aglamasın nə eləsin! of! fələq! (taxta yzanılıb jyxyja qedir) (birdən korxyb dyryr) Allahü əqbər! (ətrafına baxır) Qimsən? Hə? (otyrmə) Pərvərdiqara! Nə istijirlər məndən. Bir jollyk öldurəcəqlər, öldursinlər (qəzunə adam qərunur) Qəlmə, qəlmə, joxsa... (ətrafına baxır) Heç qəs joxdyr, Allahü-əqbər (jenə qəzunə qərunur), Qəlmə javık, səni and verirəm bizi jaradana (dikkətlə kaxır) vaj! oglymdyr, oglymdyr, qəlibdir məndən xejir dya almaga,

əlləri ilə məni qəzir. Qəlmə uzunə baxa bilmirəm,.. jox
qə... qəlir... qəlir... (uzunu əli ilə dytyb, taxta jlxllr).

(By vakt Əli-Ərəf bəj, Mysa bəj, və Salah bəj javaz-javaz daxıl olurlar,,
stijirlər Nadir zahı vırsynlar).

Mysa — Jaxzı əlimizə duşubsən, (Nadir zah birdən ajllıb
dili dytylyr və sonra uzərlərinə jujurub Mysa bəji, Ərəf bəji bir jymyryga
jlxlr, Salah bəj xançal ilə daldan vıryr kaçrlar; Nadir zah jlxllr).

Nadir zah — (Javaz javaz jlxllr) Pərvərdiqara qıuhahım
çoxdyr jaman dərd ilə əlurəm, nahak jerə heç qəsə pisliq
etməmişəm; hər qəsə də jamanlık etmişəm, umym xejiri
nəzərdə dytmyzam; xədən salamat kalsın fiqirində olar-
qən canım vətənin və millətin jolynda sərf etmişəm....
Oglymyn qəzlərini vətənə kyrban etmişəm (agljlr) (javaz
javaz jlxllr) Biçara anasın axırata dəq qəzu jazlı kojmy-
zam... Pərvərdiqara! əzun qəməq et by bəzslz millətə,
ja rəbbim, bir neçə dəkikə canım alma ta-inqi oglymy
qərəm... (qulcahan Riza-Kylynyn əlindən dytyb qətirir)

Qulcahan — Oglym! Atan səndən xəcalət çəqir, imdi
jatır, bax oglym! (Nadir zah tərəf baxmljlr) zan zəvqətdən məh-
rym olan oglym! (agljlr)

Nadir zah — (Bynları qərub, dizi ustə bynlara tərəf surunur) Ah,
bədbəxt oglym! atan dizi ustə səndən tavakka edir: əfv
et oglym! Bağlza, oglym, zah babanı bağlza! (əlur).

(Riza Kyly əlləri ilə qezir)

Qulcahan — Ah! (gəz edir, Nadirin ustə jlxllr)

Pərdə.

Bibliothek der
Deutschen
Morgenländischen
Gesellschaft.

D: Fai 29542 a

Nur für den Lesesaal

40 kəpiq

ULB Halle
001 737 821 3/1

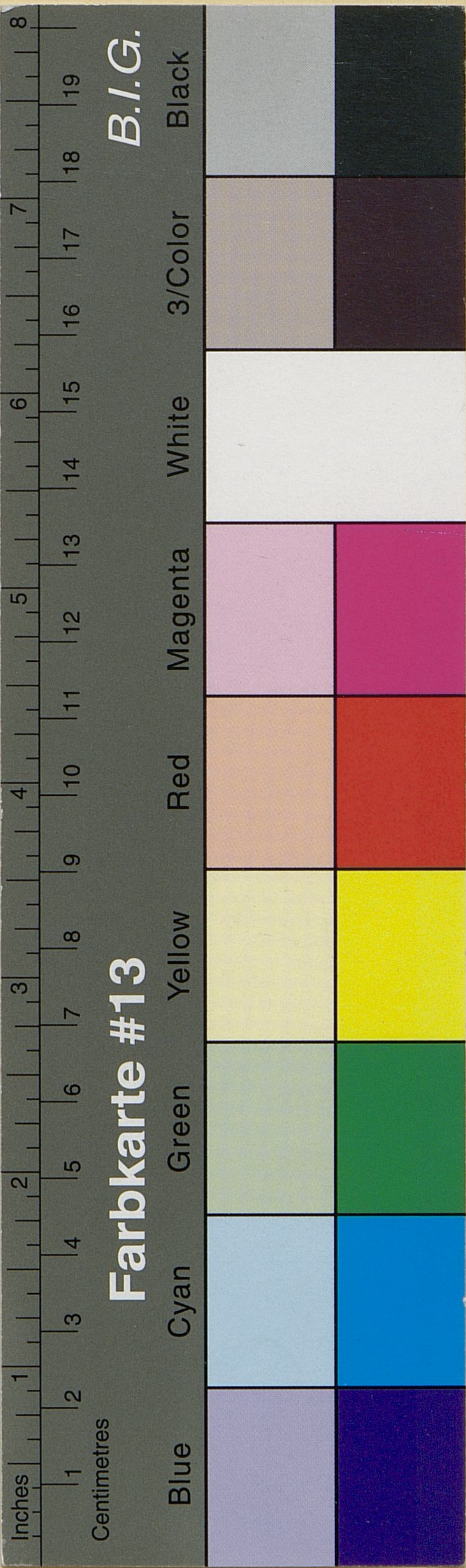
Н. НАРИМАНОВ.

НАДИР - ШАХ

АЗГИЗ, Баку—1927

NƏRIMAN NƏRIMANOF

Fai 29542^a

1935/
230

NADIR 3AH

(4 məclis və 7 pərdəli drama)

Fai 29542^a

AZƏRNƏ3R

Baql—1927